

Nr. 2

AEG I

12. JAANUARIL 1924.

A. Stieren.

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS

Kõige suurem, loetavam ja lugupeetavam
Eesti ajaleht

„Päevaleht“

on ühltasi ka Eesti ajakirjanduse tooniandja ja juhtija, „Päevaleht“ kehastab meie oludes võimalikku ideaalset ajalehte. „Päevalehte“ toimetavad meie kõige paremad ajakirjanikud ja ainult „Päevalehes“ avaldavad omi töid meie paremad teadusmehed ja kirjanikud. Meie paremad poliitikamehed kirjutavad omi üldvaateid ja poliitiliste küsimuste selgitusi ainult „Päevalehele“.

„Päevalehte“ loevad kõik meie haritud ringkonnad. Iga eestlane loeb „Päevalehte“ esimese lehena. „Päevaleht“ on igale mõtlejale inimesele mõõdapääsmatuks vajaduseks. „Päevaleht“ on parem käsi meie töösturile, ärimehele, kaupmehele, põllumehel ja igale kodanikule ja „Päevalehe“ ümber keerleb kogu meie vaimline elu.

„Päevalehte“ loetakse rohkem, kui kõiki teisi Eesti lehti kokku ja tema lugejate arv kasvab iga päeva. Selle tõttu on „Päevaleht“ Eesti ajakirjanduses kõikumata kindlal alusel ja jääb oma õiglastele ja erapooletutele sihtidele truuks ja teda toetab iga kodanik, kellele kallis on meie rahva ja riigi tulevik ja edenemine.

Sellepärast loevadki kõik „Päevalehte“. Sellepärast kuulutavadki kõik ainult „Päevalehes“.

„Päevalehe“ tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja tellimiste vastuvõtjad. Talituse aadress:

Tallinn, Pikk uul. 2 ehk Postkast 87.
Kontori tel. 3-41.

Kolm korda nädalas ilmuv suur ajaleht

„KOIT“

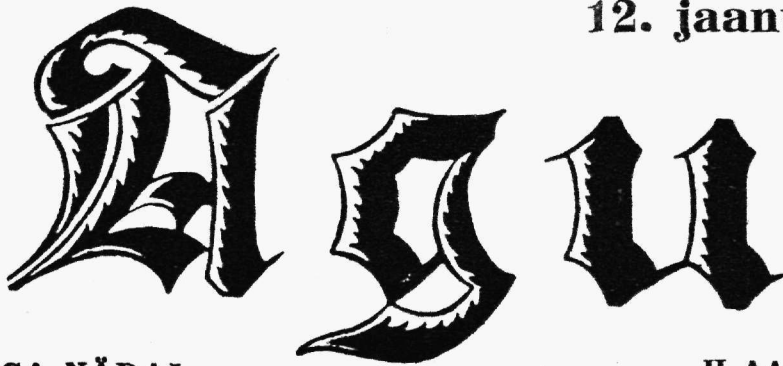
on „Päevalehe“ lühendatud väljaanne, mis on määratud nende kaugete maakohtade jaoks, kuhu post harvemini kohale jõuab ja kus iga päev ilmuv „Päevaleht“ niisugusena oma mõtte kaotaks. „Koidus“ ilmuvad tähtsamad ja paremad kirjutused „Päevalehes“ kokkuvõetud ja lühendatud kujul. Sellepärast on „Koit“ kõige tuumakam Eesti ajaleht. Ühltasi on „Koit“ ka kõige odavam Eesti ajaleht. „Koit“ on kõigile kättesaadav ja sellepärast on tema lugejate arv suur ja kasvab alatasa.

Üheski talus ei tohi puududa „Koit“.

„Koidu“ tellimisi võetakse kõikides postkontorites vastu. Otseteed talitusest tellides aadressil: Tallinn, Pikk uul. 2.

„Päevalehe“ ja „Koidu“ talitus.

KIRJANDUSE,
KUNSTI JA
KULTUURI
AJAKIRI

TOIMETAJA
ED. HUBEL
VÄLJAANDJA
TALL. EESTI
KIRJ.-ÜHISUS

ILMUB IGA NÄDAL.

II AASTAKÄIK

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS, PIKK TÄNAV 2
TOIMETAJA KÕNETUNNID ÄRIPÄEVL 1-2

GANDHISM.

UUS ÕPETUS INDIAS.

Pärast ilmasõda, eriti peale 1920. aasta, sai ilmakuulsaks Mohandas Gandhi nimi. Tema juhtiv osa India rahvuslises liikumises, tema uus võitlusviis Inglise imperialismi vastu, tema laialdane India ja kogu inimkonna uuestsünni programm — äratasid elavat huvi nende sügavate põhimõtete vastu, mida jutlustasid Gandhi ja ta pooldajad. Võõrad rahvad, tutvunedes Gandhiga ja gandhismiga, satuvad mõned vaimustusse, mõned avaldavad kohmetult sümpaatiat, mõned naeratavad andeksandvalt või pilkavad „uut prohvetit“.

Kui Gandhi aasta eest Inglise võimude poolt vangistati, näis, et Briti valitsusel korda läinud gandhistlikku liikumist lämmatada. Sest saadik pole n. n. „avalik arvamine“ enam peaaegu sugugi huvitatud gandhismist, „avalik arvamine“, millele meeldib ikka ainult ebaharilik sensatsioon; ainult vähesed sügavamhingsed isikud, nagu J. H. Haynes, R. Rolland, jätkavad Gandhi ideede eritlust. (Ülalmainitud käib ainult Lääne-Euroopa kohta, sest Aasias ollakse ikka alles innukalt huvitatud gandhismi teooriast ja praktikast...)

Kas väärib gandhism seda, et talt veel nüüdki räägitaks?

Arvame, et küll. Sest gandhismil pole ainult momentne, episoodne külg, vaid ka teoreetiline, ideeline, filosoofiline ja sotsioloogiline palg, mis alati huvirikas, eritlusväärne. Sellepärast maksab rääkida Gandhist, ta arvamist ja tõendusist, ning nende praktilisest tarvitavusest.

Kuigi selle mõjurikka mehe isik on väga tundmaõppimise väärt, ei puuduta me seda

mitte, vaid esitame ainult ta õpetuse põhimõtteid.

Gandhismil on kolm peaelementi: meil n. n. tsivilisatsiooni süüdistamine, tähelpanu juhtimine inimeste vaimlisele ja eetilisele uuestsünnile ja mittevägivaldsuse printsiip individuaalses ja sotsiaalses elus.

Teravalt mõistab Gandhi hukka tänapäeva tsivilisatsiooni, millel on „saadana loomus“, mis on „suur roim“, mille valitsemine on „must aastasada, pimeduse aastasada“. Tsiiviliseeritud Euroopa „pole kristline — ta jumalad Mammoonat“. „Äsja lõppenud sõda näitas tänapäeva Euroopat valitseva tsivilisatsiooni saadanlist loomu. Vooruse nimel purustasid võitjad kõik rahva moraalsusseadused; ükski vale polnud tarvitamiseks liig alatu; kõikide roimade motiiv on jõhkralt materiaalne...“ See tsivilisatsioon pole rahvustele vastuvõetav, ja on väärt, et need, kes ta juba omandanud, endast ära heidaksid... Kuid modern tsivilisatsiooni olemuseks on masin, kõrgelt arenenud tehnika — ons seegi ärarehitmisväärt? Jah, — vastab Gandhi — „masinism on suur patt, ta orjastab rahvaid,“ ning tema vajadusline atribuut — raha, on „kihvt“; see masinism oleks vaja minema kihutada ja „tagasi pöörduda muistsele lihtsusele, ent mitte järsku, vaid natukehaaval, kannatlikult.“

Mis on Euroopa tsivilisatsiooni languse põhjuseks? — miks on ta nii amoraalne, saadanlik? — Sest ta on ääretult materiaalne, ta taotleb ainult füüsilist, silmapilkselt maitsemist, jättes tähelpanuta kõrgema, sisemise, vaimuelu inimeses, ainsa täienemisväärse elemendi inimhinges.

Eurooplaste välisele, pealiskaudsele kultuurile seab Gandhi vastukaaluks hinduismi: usu inimese vaimusse, töö vaimu heaks vaimu abil, täieliku armastuse seaduse, eranditeta. Hinduism, mis Gandhi arvates on väga lähedane evangeeliumi vaimule, koraanile ja Zend-Avestale, õpetab inimesele õiget kultuuri ja arengut. Ta õpetab armastama kõike, mitte ainult inimesi, vaid kõiki maiseid olendid. Ta õpetab inimest täienema. Ning täienema, tähendab head tegema, keelduma igasugusest vägivaldast ja kannatama kui tarvis. Sest kannatus on „olemise vajadusline tingimus“, — „sest progress koosneb ainult kannatuse puhastamisest, keeldumisest kellegile kannatust sünnitada“, — „ning mida puhtam kannatus, seda suurem on progress...“

Neist gandhismi usulis-eetilisist printsiipist tekkis sotsiaalne programm, rahvuspoliitiline teooria ning praktika, mida tarvitati Indias aastail 1920.—1922. ja mida nüüdki harrastatakse, hoolimata suurist muutusist pärast Gandhi vangistamist.

Kuidas tahtis Gandhi Indiat vabastada Briti rõhumise alt? Kuidas tahtis ta teostada oma rahva sotsiaalset ja poliitilist uuestsündi, kogu inimkonna uuestsündi? Järjekindlalt, paindumata tarvitades mittevägivalda printsiipi. Kaitstes üldinimlist aktiivset armastust, tunnustades enesetäiendamise vajaduslikkust. Gandhi ei toetanud miskisugust vägivaldset abinõu oleva sotsiaal-poliitilise õigluse võitluseks, Gandhi keeldub revolutsiooni-võitlusest, ei tunnusta enamuse võitlusviisi ega kommunismi taktikat. „Tõsi küll,“ ütleb Gandhi, „et kui on valida ainult kas argus või vägivald, siis soovitaksin valida viimast,“ — kuid ta lisab juure: „Ma tean, et mittevägivald on võrratult kõrgem, kui vägivald, et andeksandmine on karistamisest mehem.“ Õigluse eest võideldes ei pea oma vastasele kallale tungima ega lööma — nende pahedest ja vigadest peab neid pöörama armastusega, vabatahtliku ja rahulikselse kannatusega. „Õpetan vaikset julgust surra tapmata,“ — ütles Gandhi oktoobris 1921, India-Inglise võitluse teravamal perioodil. Ning omades paljude kuude kestes sarnast vägevast mõju rahvahulkade peale, missugust vast veel ühelgi inimesel pole olnud, ei kutsunud ta kunagi rahvast võitlema rusikatega, püssidega, mõõkadega. Ainukeseks sõjariistaks vaenlaste vastu oli Gandhi: nendega mittekoostöödamine, nende ettevõtete ja instituutide rahulik boikoteerimine. See mittekoostöödamise printsiip (Inglise keeli: noncooperation, India k.: sotjagraha)

oli Indias laial ulatusel tarvitusel augustist 1920. kuni märtsini 1922. Inglise mittekoostöödamine väljendus: 1) kõigist aumärkedest ja funktsioonest lahtiuitlemises, 2) riigilaenudest mitte-osavõtmises, 3) advokaatide ja kohtunikide streigis, 4) valitsuse õpeasutuste boikoteerimises, 5) mitte-osavõtmises igasuguseist ametlikest pidulikest aktusist ja funktsioonest, 6) Inglise kaupade boikoteerimises, 7) India iseseisvusemõtte propageerimises (India k. suadesi).

Selle programmi realiseerimisega käis samal ajal käsikäes intensiivne kihutustöö selle liikumise usuliste, eetiliste ja sotsiaalsete ideede heaks, avaldus rippumatute kohtute, koolide ja kasvatusasutuste asutamises, kodutööstuse ning käsitöö edendamises. Sellest positiivsest tööst võiks tuua määratud arvul huvitavaid ja imestusväärseid nähteid...

Hoolimata rahvahulkade ennenägematust vaimustusest, innukusest, ennastalgevusest, lõppes gandhistiline liikumine peaaegu kaotusega. Seda tunnistas Gandhi isegi, India kongressil Delhis (veebr. lõpus 1922. a.), ametlikult kinnitas seda lõpulikult Gaya kongress (detsember 1922. a.). Ent gandhism on siiski alles olemas ja tegutseb nüüdki, kuid tegevuslaad ja vorm on muutunud. Selle põhjuseks oli Inglismaa jõuline ülekaal, ning India noore kommunismi järjest kasvav mõju...

Gandhismi mõistmiseks ja ta sotsiaalse iseloomu seletuseks oleks vaja paksu raamatut, ning nende ridade raamid sarnaseks laiaulatuslikuks seletuseks muidugi ei kütüni.

Peab lühidalt tähendama, et sotsioloogiliselt ja ajalooliselt vaatepunktilt nähtuna on gandhism India keskimiste rahvaklasside ühiskondlik-poliitiline liikumine, mis tekkinud ning areneb India olukorra erilise-omapärases tingimuses. Olles reaktsioon Euroopa „tsivilisatsiooni“ nimel tegutseva Inglise imperialismi rõhuvuse vastu, püüab gandhism anda elule hoopis uut vaimu ja seda mitte ainult India elule, vaid kogu inimsoole. Iseasi on aga, et ta siamaale veel suutnud pole (ega vast kunagi ei suuda) tõsiselt laiali jagumeda väljaspool India piire. Tarvitades suuremalt osalt Tolstoi ja Ruskini ideid, on gandhism vaenlane üheltpoolt — kapitalistilisele shovinism-imperialismile ja teiselt poolt — rahvusvahelisele revolutsioonilisele sotsialismile (kommunismile). Ta tahab luua uut üldinimlist kultuuri ja hingeelu, ilma vägivaldlast toimineva vaimu revolutsiooni teel, tuges inimese tahtevõimule, inimese südamele...

M. La'i järele Noto.

EBA-LOT

EHK

ISAMAA ARMASTUS.

TSCHECHI KIRJANIKU KARL ČAPEKI JÄRELE.

Kaks ingliti olid Soodoma jõudnud õhtul. Lot aga istus Soodoma värava ees; ja kui ta neid nägi, tõusis ta üles ja läks nende vastu ja kummardas silmilili maani.

Ja ütles: „Et vaadake, minu isandad, tulge nüüd oma sulase kotta ja võtke öömaja ja peske oma jalgu, siis võite vara üles tõusta ja oma teed minna.“ Aga nemad ütlesid: „Ei mitte, vaid meie tahame uulitsale ööseks jääda.“

Ja ta käis väga nende peale, ja nemad tulid tema juure, ja ta valmistas neile söömaaja ja küpsetas hapnemata kooksid, ja nemad sõid.

Ja ütlesid Loti vastu: „Kes sul veel siin on? ehk väimees, ehk sinu pojad, ehk su tütre, ehk kes sul maal siin linnas on, vii neid siit paigast ära.“

Sest meie tahame see paiga ära rikkuda: sest kisenamine nende pärast on suur Jehoova ees, ja Jehoova on meid läkitanud seda ära rikkuma.“

Lot jahmatas, kui tema seda kuulis, ja ütles: „Mispärast pean mina siit ära minema?“ Aga nemad kostsid temale: „Sest et Jehoova ei taha ära hukata üht õiget.“

Lot vaikis kaua ja ütles siis: „Ma palun, mu isandad, lubage, et ma lähen ja ütlen oma väimeestele ja tütardele, et nad endid valmistavad teele minema.“ Ja nemad kostsid: „Tee nõnda.“

Siis läks Lot välja, jooksis linna uulitsaist läbi ja hüüdis kõigele rahvale: „Võtke kätte, minge siit paigast välja, sest Jehoova rikub ära selle linna.“

Aga see oli nende meelest, kui heidaks ta nalja.

Lot pööras tagasi oma kotta, aga ei läinud

mitte hingama, vaid jäi kogu öö sügavasse järelemõtlemisse.

Ja kui hakkas koitma, siis käskisid inglid Lotti jõuda ja ütlesid: „Tõuse üles, võta oma naine ja kaks tütar, mis siin on, et sind linna ülekohtu läbi ei lõpetata.“

„Ei ma lähe mitte,“ ütles Lot. „Andke mulle andeks, aga ma ei või minna. Ma olen järele mõtelnud kogu pika öö. Ma ei või ära minna, sest ka mina olen üks soodomlastest.“

„Sina oled õige,“ vastasid inglid, „nemad aga on ülekohtused ja kisenamine nende tegudest on Jehoovat vihastanud. Mis on sul nendega tegemist?“

„Ei ma tea,“ ütles Lot. „Ka selle üle olen ma järele mõtelnud, mis on mul nendega tegemist: kogu eluaeg olen ma kaevanud oma kaaskodanikkude üle ja olen valju kohut mõistnud nende üle, et mul nüüd hirm on selle peale mõtelda: sest nad saavad hukka. Ja kui ma tulin Soari linna, siis näis mulle, et tema rahvas paremad on kui soodomlased.“

„Tõuse üles,“ ütlesid inglid, „sa pead Soari linna minema: sest see peab alles jääma.“

„Mis on minule Soar,“ vastas Lot. „Üks õige mees elab Soaris: nii sagedasti kui ma temaga olen kokku saanud, ikka kaebas ta oma kaaskodanikkude üle ja mina olen vandunud soodomlaste üle nende patusüü pärast, aga nüüd ei või mina mitte ära minna. Ma palun, jätke mind.“

Aga ingel vastas ja ütles: „Jehoova on käskinud soodomlasi ära hukata.“

„Tema tahtmine sündku,“ ütles Lot tasakesi. „Mina olen kogu öö selle üle järele mõtelnud ja nii palju asju meele tuletanud, et ma

Foto Parikas.

Riigikogu liige J. Kesküll †.
Tuntud seltskonna tegelane Tallinnas.

olen nutnud. Kas teie olete iialgi soodomlaste laulmist kuulnud? Teie ei tunne neid ülepea mitte, muidu ei oleks teie mitte nõnda tulnud. Kui neitsid käivad tänavatel, siis painduvad nemad niuetest ja häälitsevad laulu huultel; ja nemad naeravad, kui nemad vett kannavad oma saviastjates. Ei ole puhtamat vett, kui Soodoma kaevu vesi; ja ükski keel kõigi keelte seas ei ole kõrvule nii kena kuulata. Kui üks laps räägib, siis mõistan ma teda, nagu oleks ta minu oma; ja kui ta mängib, siis mängib ta seda mängu, mis mina mängisin, kui ma olin pisike. Ja kui mina nutsin, siis lohutas mind ema Soodoma keeles. — Jehoova," hüüdis Lot, „nagu oleks see eile olnud.“

„Soodomlased on pattu teinud,“ ütles karmilt teine ingel, „ja sellepärast —“

„Nemad on pattu teinud, ma tean,“ ütles Lot kärsitult vahele. „Ja kas teie olete näinud meie käsitöölisi? Nad näitavad, nagu mängiks nad: ja kui nad ühe savikruusi või rätiku valmis teevad, siis hüppab süda rõõmu pärast, kui kenasti see on tehtud. Nii osavad inimesed on nad, et sa terve päeva nende töötgemist võiksid vaadata; ja kui sa näed neid pahategusid tegevast, siis valutab see enam südant, kui et üks Soari inimene nõnda teeks. See vaevab sinu hinge, nagu oleks sul enesel osa nende süüst. Mis kasu on mulle minu õigusest, kui ma olen soodomlane? Kui teie Soodoma hukka mõistate, siis mõistate minu hukka. Mina ei ole õige. Mina olen kui nemad. Mina ei lähe siit ära.“

„Sa lähed hukka nendega,“ ütles ingel nukralt.

„Võib olla, aga enne tahan ma katsuda, et neid mitte ei hukata. Ma ei tea, mis ma teen; aga viimase silmapilguni tahan ma mõelda, et ma neid pean aitama. Kuidas võiksin ma nõnda ära minna? Ma ei ole Issanda meele pärast, sellepärast ei kuule tema mind. Annaks ta mulle kolm aastat aega, ehk kolm päeva, ehk ometi kolm tundi! Mis tähendaks temale need kolm tundi? Oleks tema mind eile käskinud: Mine välja nende seast, sest nad on ülekohtused, — siis oleksin ma temale ütelnud: Luba mulle veel vähe aega, et ma kõnelelen sellega ja teisega; ma olen neid hukka mõistnud selle asemel, et nende sekka minna. Aga kuidas pean ma nüüd ära minema, kui neid peab ära lõpetatama? Eks ei ole ka mina süüdi, et nemad nii kaugele on läinud? Ma ei taha surra, aga minul on vaja, et ka nemad ei sure. Mina jään paigale.“

„Sa ei suuda Soodomat päästa.“

„Ma tean seda: mis suudan mina? Aga ma tahan katsuda, ma ei tea veel mitte, mida;

ma tean ainult, et ma pean püsima. Sest et ma kogu eluaeg neid nii karmilt olen hukka mõistnud, kui ei keegi muu; sest et ma nendega kõige raskema olen ära kannud: nende vead. Oh Issand, ma ei suuda sugugi ütelda, mis nad mulle on; ma võin seda ainult selle läbi näidata, et ma nende juure jään.“

„Sinu kaaskodanikud on need, kes on õiged,“ ütles ingel, „ja kes usuvad samasse Jumalasse kui sina; patused aga, jumalatumad ja ebajumalate teenijad ei ole mitte sinu kaaskodanikud.“

„Kuidas ei peaks nad seda mitte olema, kui nad on ometi soodomlased. Teie ei mõista seda mitte, sest teie ei tunne liha ja maa häält. Mis on Soodom? Teie ütlete, see olla ülekohtu linn. Aga kui soodomlased võitlevad, siis ei võitle nad mitte oma ülekohtu eest, vaid millegi parema eest, mis oli ehk mis saab olema; ja ka kõige pahem võib saabuda kõigile. Soodom — see oleme meie kõik; ja kui minul mingisugust väärtust on Jehoova ees, siis arvaku ta seda Soodomale heaks ja mitte minule. Mis räägin mina veel? Ütelge Jehoovale: Lot, su sulane, seisab Soodoma meeste eest ja kaitseb neid sinu vastu, nagu oleksid sa tema vaenlane.“

„Pea,“ hüüdis ingel, „hirmus on sinu patt; aga Issand ei ole seda mitte kuulda võtnud. Rutta ja mine välja siit linnast: päästa vähemalt naine ja oma kaks tütar, kes sinu juures on.“

Siis nuttis Lot: „Jah, ma pean nad päästma, see on tõsi. Palun, saatke mind.“

Kui ta viibis, siis hakkasid mehed tema käest ja tema naise käest ja tema kahe tütre käest kinni, et Jehoova temale armu andis.

Kui nad tema olid välja viinud, palvetas Lot ja ütles:

„Kõik, mis elu mulle on annud, on ta mulle annud sinu kätega; ta on mu liha moodustanud sinu mullast ja mulle suhu pannud sõnad, mis on sinu meeste ja naiste suus; ja oh, sellepärast olen ma iga oma sõnaga suudelnud neid, isegi siis, kui ma neid vandusin.“

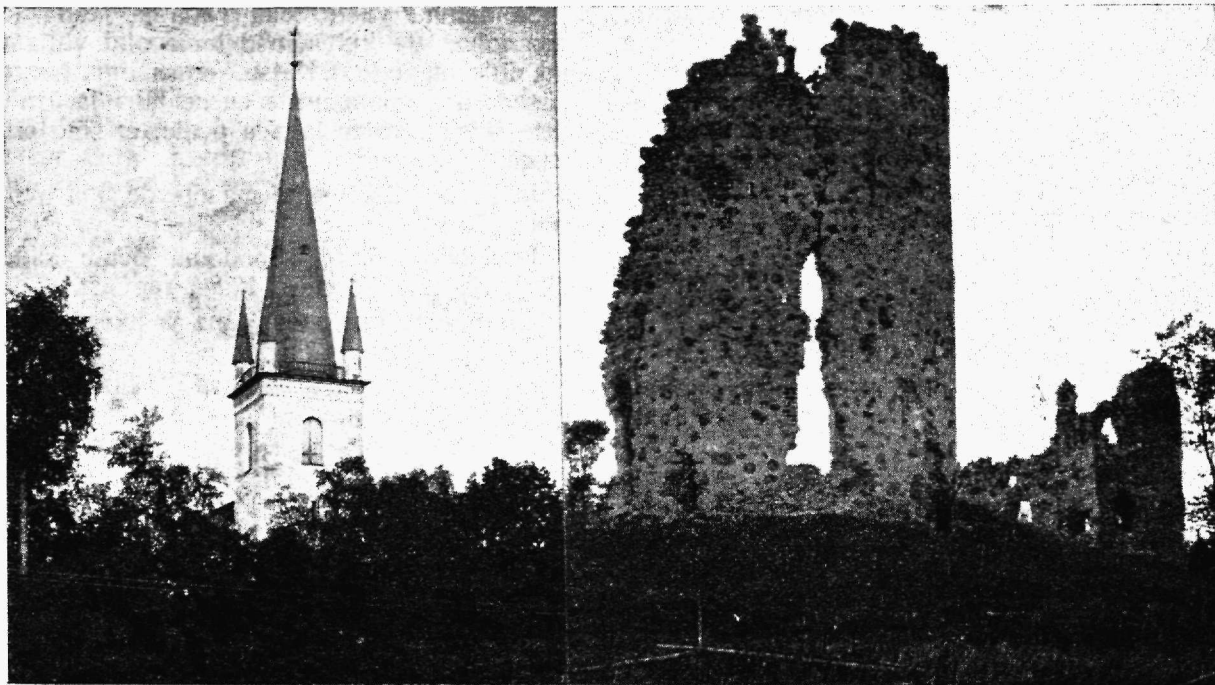
„Ma näen sind isegi siis, kui ma silmad kinni pigistan, sest sina oled sügavam kui minu silmad; sina oled nõnda minu sees, nagu mina olen olnud sinu sees.“

„Minu käed täidavad sinu kõrbeid ilma teadmata; ja kui ma kõrbes oleksin, siis käiksid mu jalad sinu tänavate sillis.“

„Soodom, Soodom, eks ole sa kõige ülevam kõigist linnadest? Ja kui ma ainult üht aknakest näeksin, mille ees ripub triibuline rätik, siis tunneksin ma: see on Soodoma aknakene.“

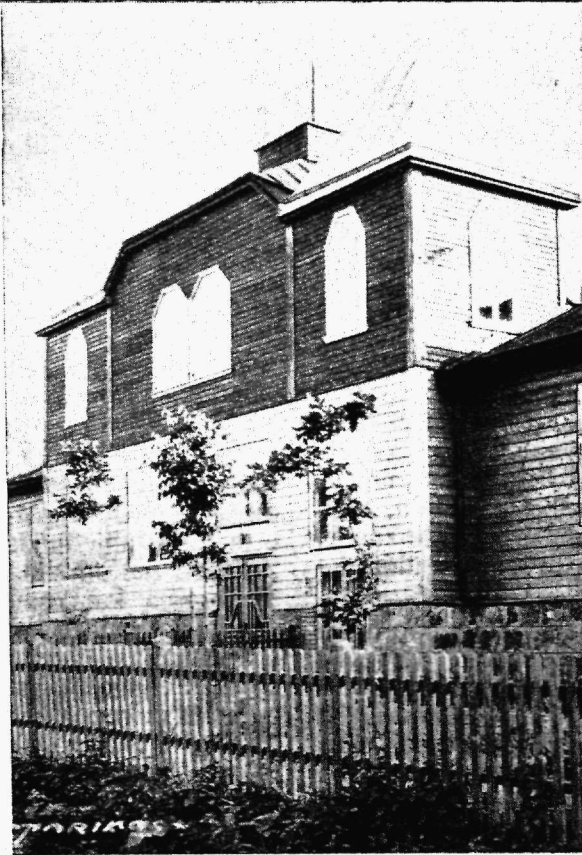
„Ma olen nagu koer, mis välja viiakse isan-

Foto Parikas.

Laiuse kirik, suurte vanade puude keskel, nii et ainult torn näha on.

Millal Laiuse kirik, millele 500 a. juubeli hiljuti pühitseti, õieti ehitatud, selle kohta puuduvad kindlad andmed. Kuid traditsioonis alleshoidunud vaate järele peetakse nii Laiuse lossi kui ka kiriku ehitamisajaks aastat 1423. Võimalik, et Laiuse kogudus oma alguse sai juba ristiusu tulekust meie maale. Kuid alles 14. aastasaja algult leidub vanus dokumentides esimest korda teateid kogudusest, mille nime-tusega arvatavasti praegust Laiuse kogudust näikse tähendatavat. Ühes Rooma paavsti maksude korjamise aruandes a. 1319 kõneldakse nimelt Vemela kogudusest Tartu piiskopkonnas, milline nimi ühte langeb hilisemate Laiuse koguduse nimetustega 15. aastasajast, mil vanus dokumentides Vemel, Vomel, Vaymel jne. esineb. Rootsi ajal, 17. aastasajal, hakatakse kogudust ta praeguse ko-

Laiuse tuletõrjajate seltsimaja.

tiste küll Voomela ehk Voomele olnud, mis suuremat soomaad tähendanud.

Laiuse lossi varemed.

guduse nimega nimetama. Nii leiame a. 1406 Laiuse lossi ühes tema ümberkaudse maa-alaga Laeghis, hiljem Laiiges, Laggesz, Leisse ja Layso hütavat. Nende saksakeelsete moonutuste järele võib arvata, et nimi rahvasuus vististi Laisoo või Lagesoo võis olla.

16. aastasaja algul võib Laiuse nime juba ajalooliste sündmustega seotuna leida, kuna Russovi kroonika venelaste sõjakäigu kirjelduses Liivimaale ka Laiuse kihelkonna rüüstamisest kõneleb. Hilisemal sõjaajal sattus Laiuse suurte keeriste keskele, nähes poolakaid, venelasi, rootslasi ja ordurüütlid ja olles mitmete lahingute tallermaaks.

Prof. M. I. Eiseni hiljutiste väidete põhjal arvatakse „Laiuse“ sõnadest laisoo tulevat, kuna ka koguduse muistne nimi vis-

da majast; isegi kui ta nina põrmusse surub, et mitte näha, tunneb ta veel tuttavate asjade lõhna.

„Ma olen uskunud Jehoovat ja tema käsuõpetust, sind ei ole ma mitte uskunud, aga sina oled; ja muud maad on nagu vari, kust ma läbi lähen ja ei või ennast toetada ühegi müüri, ühegi vastu vastu, sest nemad on nagu vari.

„Sina aga oled, nagu midagi muud ei ole; ja kõik, mis on, see on ainult võrreldes sinuga.

„Ma olen Jehoovat uskunud, sest ma arvasin teda olevat Soodoma Jumala; kui ei ole Soodomat, siis ei ole ka ühtki Jehoovat.

„Teie väravad, teie Soodoma väravad, kuhu viivad nemad mind, missugusesse tühjusesse? Kuhu pean ma toetama oma jalga? sest põhja ei ole minu all: ja ma seisan, nagu ei seisaks ma mitte. Minge, minu tütreid, jätke mind, ma ei või edasi minna.“

Ja nemad viisid teda välja ja jätsid teda linna taha. Ja kui nemad tema olid välja viinud, ütlesid nad: „Katsu, et sa oma hingega pääsed; ära vaata mitte enese taha ja ära jää mitte seisma kõige lageda peale, et sind ei lõpetata.“

Ja päike oli tõusnud maa peale, kui nemad seda rääkisid.

Ja Jehoova laskis Soodoma peale sadada väavlit ja tuld Jehoova käest taevast.

Siis vaatas Lot enese taha ja jooksis tagasi linna.

„Mis teed sina, äraneetud?“ hüüdsid inglid temale tagantjärele.

„Ma tõttan appi soodomlastele,“ vastas Lot ja läks linna.

Tõlkinud L.

LOHUTUS.

MART RAUD.

Ärä ike illike mo,
ärä halise hüväke!
Pühi põsed pisaraista,
litsu leinä linikuje,
valo vaipaje vajota.

Pole piinu püsivaida,
kurbuseida kestevaida.
Ahad ajassa hajovad,
valud viimsi vaibunevad,
tusad kõik on kord tumatsed.
Kogust „Kanneldai“.

NAISE SEISUKORRAST INDIAS.

DALIP SINGH GILL.

Heameelega võtan sulle kätte, et jutustada „Ao“ lehekülgedel midagi naiste elujärjest mu ammastatud kodumaal Indias, pealegi kui tean, et Eesti publik seda ajakirja suure huviga loeb. Olen veendunud, et see artikkel, tulles inimese sulest, kes India olusid täielikult tunneb, kõrvaldab nii mõnegi eksiarvamise ja vale mulje, mis kahjuks paljude inimeste juures üldiseks saanud.

Kõigepealt tuleb mul järele anda, et India naistel puudub ajakohane kasvatus. Tõeliselt omandab neist hariduse ainult õige väike protsent. Sellest on väga kahju ja kahtlemata on see suur õnnetus. Kurbusega pean seda tunnistama, kuid tõsiasjade konstateerimine on paratamatu. See hariduse puudus tuleb panna valitsuse süüks, kes seni suurema osa riigi tuludest on kulutanud sõjaväelisteks otstarveteks, kuna ülejääk nii meeste kui naiste hariduse peale on olnud väga väike. Tuhanded India elanikest on kirjaoskamatud ja jälle tuhanded ei tunne ainsatki kirjatähte, ei oska

lugeda ega kirjutada. Samuti ei või ma salata, et meil tõsiasjad on ka

laste abielud,

mida jällegi pean kurbusega kinnitama. Kuigi mitte üldiselt, siiski tuleb Lõuna-Indias küllalt ette laste abiellumisi, ja lesknaised õrnas tütarlapse eas on siin sagedane nähtus. Sarnase elukoorma kandmine peaks igatahes langema enam küpsemate aastate õlule. Teine on lugu Põhja-Indias. Tõsi, et ka seal kihlusi juba varajases eas peetakse, kuid tütar jääb isamaia edasi ja pulmapidu järgneb alles mitmed aastad hiljem. Kuna ma nii sattusin abielu ainele, siis on mul juhus teatada, et hindud abielus näevad pühamat liitu, mis kestab mitte ainult elupäevad, vaid ka pärast surma. Mis puutub vastastikkum meeldimisse ja üksteise leidmisse, nagu on õhtumaades abiellumise põhimõtteks, siis arvan, et meie mõisted neist vähe erinevad. Olen seda küsimust juurelnud ja otsusele jõudnud, et meie Indias seda asja teises valguses

näeme kui teie siin. Romantiline armastus ja vastastikkune meeldimine enne abielu on teie juures suur ja vajaline tegur, kuid meie ei tunnusta seda. Meie usume hingede, tunnete ja meelte ühinemisse. Meie armastame, kuid, võib olla, ei demonstreeri me oma tunnetega nii avalikult ja tuluselt nagu eurooplased.

Mis puutub mitmenaisepidamisse, siis ei ole see meil mitte üldiselt maksev, vaid temas tuleb näha enam-vähem erandit. On tõsi, et meil ses suhtes enam avalikkude vabadust on kui eurooplastel. Kui hindu abiellub ja ta naine talle lapsi ei kingi, võib ta viimase loaga vabalt teise naise võtta, et järeltulivat sugu saada. Nagu tähendasin, on sarnased juhtumised erandid ja ei mingi üldkomme.

Mis puutub lesknaiste uuesti abiellumisse, siis ei usu meie, kõrgemate kastide hindud, sarnasse võimalusse. Kui lesknaisel on lapsed, siis on meie tõekspidamine, et ta kohus on end ennastalgavalt nendele pühendada. Meie alamate kastide lesknaised aga abielluvad vabalt, kui nad seda heaks arvavad. Kuid vaatamata kõige peale on India naise ühiskondlik seisukoht õige kõrge.

Esildasin siin üldjoontes läbilõike India naise elujärgest, mis Euroopa naistele kuigi meelitava ei tundu. Nüüd aga tahan jutustada India naise tõelisest kõrgest seisukohast, millel nad alati asunud ja ikka edasi asuvad. India tsivilisatsioon on vana ja imetlusväärne kõrge. Sama tsivilisatsioon on naisele mehega üheväärtuslise seisukoha annud, sest kõigepealt on nad ühiskonnas ja usus üheõiguslised. Muistsetel aegadel oli meil palju inspireeritud ja vaimurikkaid naisi. Nad õpetasid meestega üheväärtuslises vaimlises tõesid, laulsid pühi hümnid, arutasid suurte mõttetarkadega usulisi küsimusi, elasid kõrget ja kaunist vaimlist elu. Toon ühest meie pühast raamatust tsitaadi, mida kirjanikud sagedasti tarvitavad, kuid mis paljudele mu lugejatest kahtlemata tundmata: „Enne fenomenaaalse ilma loomist jagas kõikide olevuste Looja iseenda kaheks osaks, mees- ja naispooleks. Mõlemad varustas ta ühesuguste õiguste ja võimetega.“

Sellest saame selge mõiste, et mis on määratud mehele, seda võib ka naine. Abielupaar — mees ja naine — moodustavad kokku ühe olevuse ja on kumbki ses olevuses täiesti üheväärtuslikeks pooleks. Meie ei arva, et mees võiks ühestki usust naiseta osa võtta. Tegelikult on see Vedades isegi keelatud. On isegi hõmmastav, kui võrd moonutatud on India naiste elujärg ja õigused. Need aga, kes tunnevad Veda ajajärku, teavad muidugi väga hästi, et kogu selle aja jooksul naine mehega igakülgse üheõigusline oli.

Hiljem pole naine oma õigusi kaotanud.

VALITSUSEST LAHKUNUD TÖÖERAKONNAST MINISTRID.

Haridusminister
Aleksander Veidermann.

Sõjaminister
Ado Anderkopp.

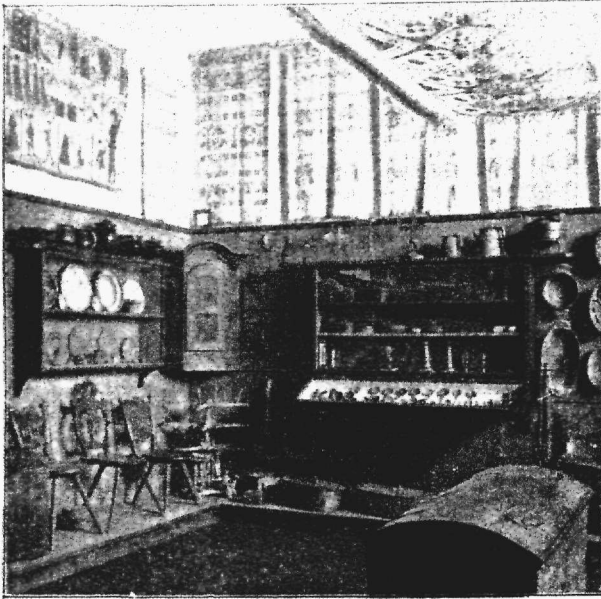
Foto Rarikas.

kus pühakirjad õpetaksid midagi sarnast? Tegelikult on India naised alati seisnud vaimliste asjade kõrgemal tipul, õpetades meestele vaimlisi tõesid ja praktiseerides yogat.

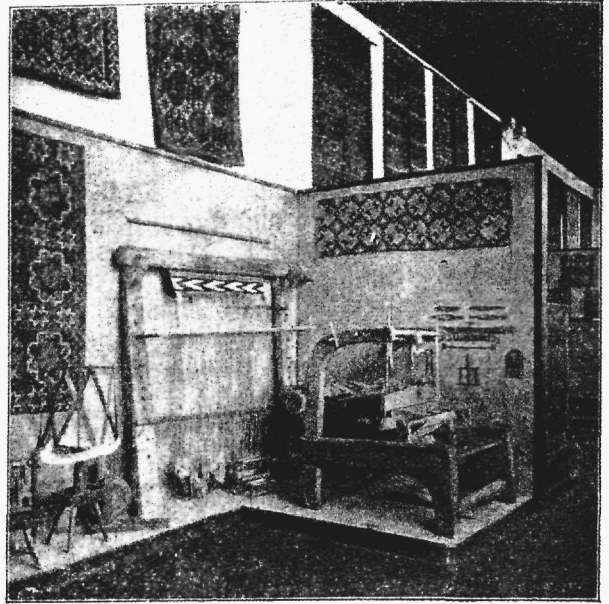
Näited ilmalikult alalt.

Ilmalikkudes asjades võiksid India naised ja ka mehed nii mõneski suhtes eurooplastele head eeskujuga anda, vähemalt on see minu veendumus. Meie naised on meestega varanduse omandamises absoluutselt üheõiguslised. Heitke kord pilk India naisi puudutavatele seadustele. Neiuõlves olev tütar pärandab ema varanduse. Mees ei või naise eravarandust tarvitada ja lapsed kuuluvad emale. Kui mees ja naine lahku lähevad, jäävad lapsed ema ehk ta omaksete juure. Hindu naine on perekondlikult ja omandusõigustes paremini kaitstud kui Euroopa naine. Ja veel enam — perekonna nõupidamistel ei või otsustada ühtki, ka kõige lihtsamat sammu ta naisliigete arvamise kuuldavõttu.

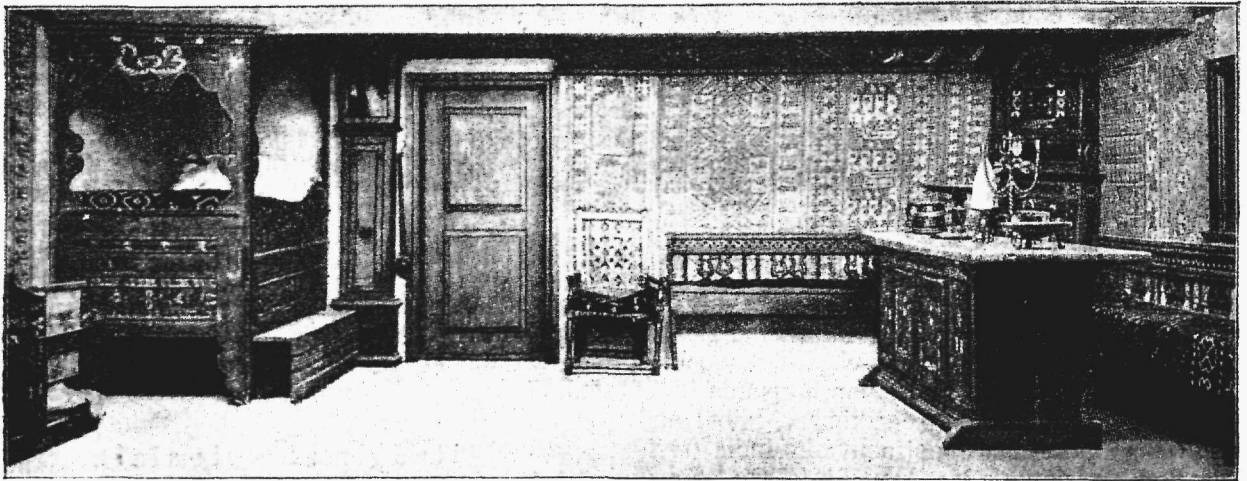
OSAKONNAD STOKHOLMI PÕHJAMAA MUUSEUMIST.

Talukamber Blekingest.

Kudumistööde tuba.

Talutuba Skånest Stokholmi Põhjamaa Muuseumis.

Neil on täieline õigus oma küsimusis kohut käia ja seda õigust nad ka tarvitavad. Hindu naised on olnud kuningannad, valitsejad, kindralid, sõdurid.

Naiste põletamisest.

Tundub võikalt kirjutada naiste põletamisest, kui seda juba ammugi enam pole. On tõsi, et Indias ühes surnud meeste korjustega suured hulgad lesknaisi põletati. See komme sai alguse muhameedlaste rõhumisajast. Neil õudseil päevil ei tahtnud ükski lesk mehe kaitseta elada. Lesknaise elu tol ajal oli pahem kui surm. Kuid

nüüd on leskede põletamine ammugi ajast ja arust läinud. Iga arutus sellest on meie päevil üleliigne.

Lõpuks lubatagu mul jällegi tsiteerida üht meie pühist raamatutist:

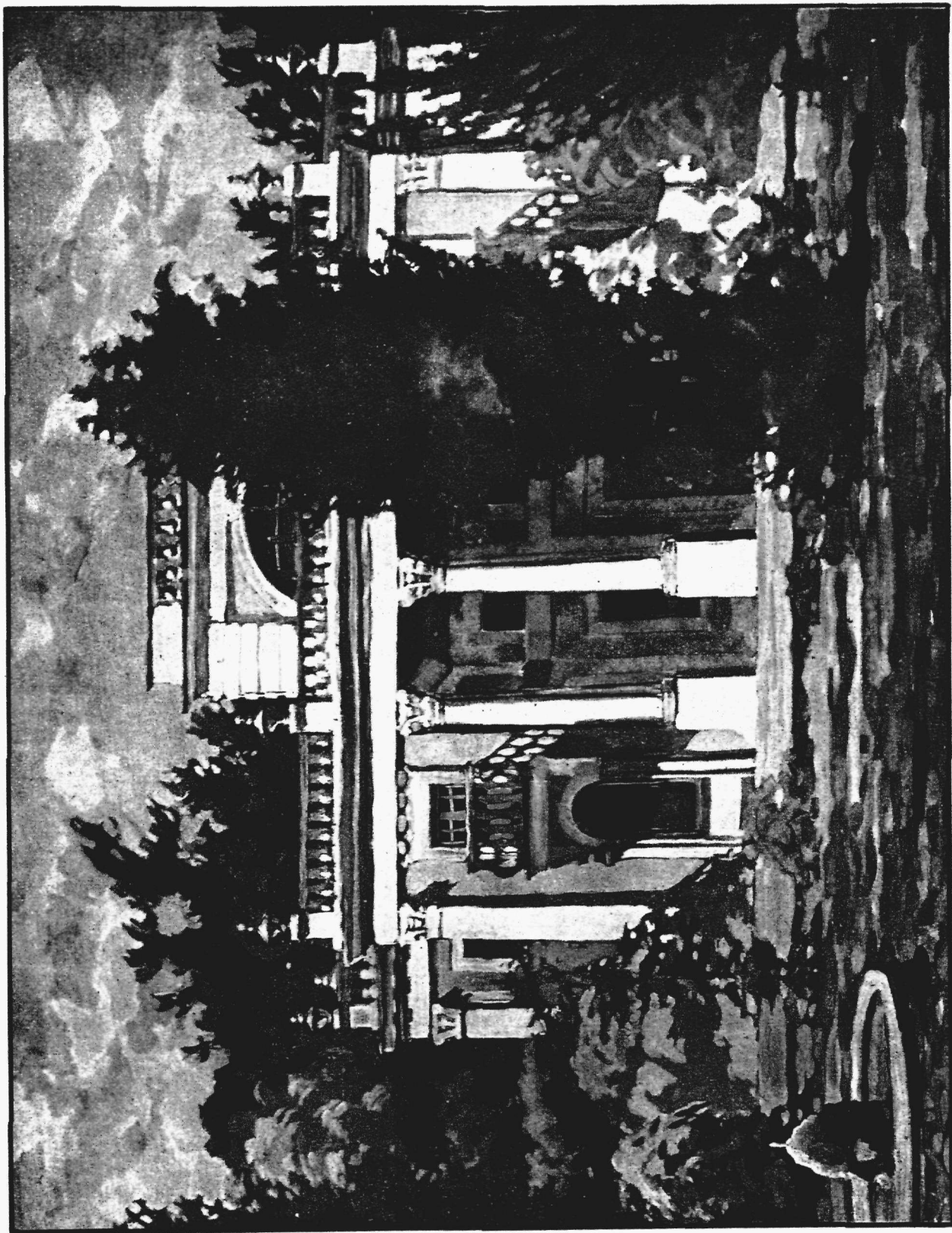
„Oo, jumalik ema, sa asud kõrgemal kui et sinuni küüniksid meie kiitused.

Sa ulatud igasse ilmaterviku ossa.

Kõikteadmine tuleb sinust, oo, lõputu tarkuse allikas.

Sa asud igas naiskujus ja kõik naised maa-peal on sinu armastuse esitajad.“

Tõlk. — e.

Tallinna Eesti Kirjastus-ühisus.

VILLA CAPRICCIO.

A. VICHVELIN.

SININE RIST.

G. K. CHESTERTONI NOVELL.

2

Inglise keelest L. L.

Kuid õnneks jäi ta isegi niisuguseil ärevail pilkudel rahulikuks ning tähepanelikuks. Midagi ühe poe ees lendas talt mööda nagu välk; kuid ta läks tagasi seda vaatama. See oli aia- ning puuviljapood, ja kaupa oli pandud ka välja, ukse kõrvale, igal asjal selgesti nimed ning hinnad peal. Kahes kõige silmator-kavamas osakonnas oli kaks hunnikut — pähk-lad ning apelsiinid. Pähklate hunniku otsas oli tükk pappi, mille peale oli kirjutatud julge si-nise kriidiga: „Kõige paremad Tangeri apelsii-nid, 2 tükki — 1 penn.“ Apelsiinide peal oli samasugune selge ning täielik kirjutus: „Kõige paremad Brasiilia pähkklad, 1 nael — 4 penni“.

Herra Valentin vaatas neid kaht sedelit, ja uskus, et ta oli ennegi näinud seda alatut nal-jatelemist, ja alles üsna hiljuti. Ta näitas seda korratust hinnasedelites punase näoga müü-jale, kes vahtis õige tusaselt tänavale. Poo-viljamüüja ei öelnud midagi, vaid pani ägedalt kaardid õigesse kohta. Salapolitseinik uuris ikka veel poodi, nõjatudes seajuuress elegant-selt jalutuskepile. Viimaks ütles ta: „Palun va-bandage mu nähtavat tühisust, mu armas herra, kuid ma tahaksin küsida teilt midagi, mis kuu-lub eksperimentaalsesse psühholoogiasse ja mõistete assotsiatsiooni“.

Punase näoga poe mees vaatas ähvardava

PÕHJAMAA MUSEUM STOKHOLMIS.

(Pühitses hiljuti oma 50-a. jubileumi.)

Võlvitud saal muuseumis.

pilguga tema peale, kuid ta jätkas lõbusalt, kepi vibutades: „Miks,“ ütles ta, „miks on aiavilja-poes kaks sedelit valesti pandud, nagu vaimulikkude müts, kes on tulnud pühapäevaks Londonisse? Või, kui ma end selgesti ei väljendanud, milline on see müstiline assotsiatsioon, mis ühendab apelsiinidega märgitud pähkklad kahe õpetajaga, ühe pika ning teise lühikesega?“

Poemehe silmad välkusid nagu ussil; silmapilguks oli tõesti karta, et ta võõrale kallale tormab. Viimaks kogeles ta vihasele: „Ma ei tea, mis on teil sellega tegemist, aga kui te olete üks nende sõpradest, võite neile minu poolt öelda, et kui nad veel kord mu õunad ümber ajavad, siis löön nende rumalad pead maha, õpetajad või mitte õpetajad.“

„Kas tõesti?“ küsis salapolitseinik väga kaastundlikult. „Kas nad ajavad te õunad ümber?“

„Üks neist tegi seda,“ seletas erutatud poe-mees; „tõukas korvi ümber, nii et kõik mööda tänavat laiali veeresid. Ma oleks tema narri kinni püüdnud, kuid pidin ju õunu korjama.“

„Missugust teed läksid õpetajad?“ küsis Valentin.

„Mööda teist tänavat pahemat kätt, ja siis üle platsi,“ tuli vastuseks.

„Täna,“ ütles Valentin ja kadus nagu vaim. Teiselpool teed leidis ta politseiniku ning ütles: „See on rutuline, politseinik; kas olete näinud kaht õpetajat?“

Politseinik hakkas kõvasti kihistama. „Olen, herra; ja kui te mult küsite, üks neist oli jõobnud. Ta seisis keset teed nii segaselt —“

„Missugust teed nad läksid?“ sähvas Valentin.

„Nad läksid kollase omnibussi peale,“ vastas mees; ühte neist, mis sõidavad Hampsteadi.“

Valentin tõi esile oma ametliku kaardi ja ütles väga kiirelt: „Kutsuge kaks meest, kes tuleksid ühes minuga taga ajama,“ ja ta tuli üle tee niisuguse külgehakkava energiaga, et kehakas politseinik õige väledalt sõna kuulas. Poole-teise minuti pärast ühinesid Prantsuse salapolitseinikuga üks inspektor ja üks lihtriietes mees.

„Ja,“ algas esimene naeratava tähtsusega, „mis võiks —?“

Valentin näitas järsult kepigaga. „Jutustan teile seal omnibussi otsas,“ ütles ta, ja ruttas üle tee. Kui kõik kolm istusid kollase vankri teisel korral, ütles inspektor: „Auto viiks meid neli korda kiiremini.“

„Üsna õige,“ kostis nende juht rahulikult, „kui meil aimult aimu oleks, kuhu me läheme.“

„Ja kuhu me siis läheme?“ küsis teine inimestades.

Valentin suitsetas tusaselt paar hetket; siis

võttis ta sigareti suust ning ütles: „Kui te teate, mis inimene teeb, katsuge tast ette saada; aga kui tahate aimata, mis ta teeb, püüsi tema taga. Eksige kui tema eksib, peatuge kui tema peatub; reisige sama aeglaselt, kui tema. Siis võite näha, mis tema nägi, ja tegutseda nagu tema tegutses. Meil pole muud teha, kui peame veidraid asju silmas pidama.“

„Missuguseid veidraid asju te arvate?“ küsis inspektor.

„Igasuguseid veidraid asju,“ kostis Valentin, ja jäi kangekaelselt vait.

Kollane omnibus ronis lõpmatult mööda põhjateid; suur salapolitseinik ei seletanud enam midagi, ja võib olla tundsid ta abilised vaikset ning kasvavat kahtlust. Võib olla tundsid nad ka vaikset ning kasvavat isu lunchi järele, sest harilikult eine aeg oli juba ammu möödas, ja põhja Londoni pikad teed näisid venivat pikemaks ning pikemaks, nagu pörgulik teleskoop. See oli üks neist teekondadest, kus inimene tunneb alatasa, et nüüd viimaks on ta jõudnud ilma lõppu, ja leiab, et on jõudnud alles Tuftnell pargi alguseni. London kadus ära, muutudes räpastes kõrtsideks ning kurbadeks põõsasteks, ja tekkis siis jälle arusaamatult hiilgavate tänavate ning kárarikaste hotellidega. See oli nagu läbisõitmine kolmesteistkümmest linnast, mis kõik vaevalt üksteist puudutasid. Aga kuigi talvine hämarus ähvardas juba teid nende ees, istus Prantsuse salapolitseinik vait ning valvel, silmitsedes hoolega ehitusi mõlemal pool tänavat. Seks ajaks kui nad Camden Townist mööda jõudsid, olid politseinikud juba peaaegu magama jäänud; vähemalt ehmatasid nad, kui Valentin kargas püsti, patsutas käega kummagi mehe õlale, ja hõikas juhile, et see peataks.

Nad komberdasid alla tänavale, ilma et neil aimugi olnud, miks neid maha aeti; kui nad seletust otsides ringi vaatasid, nägid nad, et Valentin näitas võidurikkalt üht akent pahemal pool tänavat. See oli suur aken, mis moodustas osa uhke, kullatud söögimaja fassaadist; see oli osa, mis oli määratud peenemaiks lõunasöökideks ja tal oli sildiks: „Restoraan“. See aken, nagu kõik teised hotelli eesseinal, oli kirjust, viguritega klaasist; kuid keset ruutu oli suur uus auk, nagu täht jääs.

„Iseärane asi viimaks,“ hüüdis Valentin, keppi vibutades „koht katkise aknaga.“

„Missugune aken? missugune iseärasus!“ küsis ta peabiline. „Kus on tõendus, et sel on midagi ühist nendega?“

Valentin oleks vihaga peaaegu oma bambusekepi pooleks murdnud.

„Tõendust!“ hüüdis ta. „Armas Jumal! Mees otsib tõendust! Muidugi on võimalus kakskümmend ühe vastu, et sel pole midagi

ühist nendega. Kuid mis muud saame me teha? Kas te ei näe, et me peame jälgima üht nõrka võimalust või minema koju magama.“ Ta ruttas restoraani, seltsilised järgnedes talle, ja varsti istusid nad väikese laua taha hilist lunchi sööma, ning vaatasid seestpoolt tähte lõhutud aknas. Kuid ka siis ei seletanud see neile veel midagi.

„Aken on teil puruks löödud,“ ütles Valentin kelnerile, arvet õiendades.

„Jah,“ ütles kelner, kiirelt raha lugedes; Valentin andis talle vaikselt suure jootraha. Kelner ajas enese sirgeks, ja muutus silmnähtavalt elavamaks.

„Ah jaa,“ ütles ta. „Väga imelik asi see, herra.“

„Tõesti? Jutustage meile,“ ütles salapolitseinik hooletu uudishimuga.

„Siin käisid kaks mustas riides herrat,“ ütles kelner; „kaks neist sissesõitnud õpetajaist, keda siin praegu nii palju on. Nad tellisid lihtsa odava lunchi, ja üks neist maksis ning läks välja. Teine tahtis talle parajasti järgneda, seal leidsin raha üle lugedes, et ta oli mulle rohkem kui kolm korda enam maksnud. „Pidage,“ ütlesin mehele, kes oli juba peaaegu uksest väljas, „te olete mulle liig palju annud!“ „Oo,“ ütles ta väga külmavereliselt, „kas tõesti?“ „Jah,“ ütlesin mina, „ja võtsin arve, et talle näidata. See oli aga üllatav.“

„Mis oli?“ küsis Valentin.

„Ma oleksin võinud seitsmel piiblit vanduda, et olin arvele 4 shillingit kirjutanud. Kuid nüüd nägin, et seal oli päris selgesti 14 shillingit.“

„Noh?“ hüüdis Valentin, liikudes pikkamisi, kuid põlevate silmiga, „ja siis?“

„Õpetaja ukse juures ütles päris tõsiselt, „kahju, et segan te arveid, kuid sellega maksan akna välja.“ „Missuguse akna?“ küsisin mina. „Selle, mis ma praegu ära lõhun,“ ütles ta, ja purustas selle ruudu oma vihmavarjuga.“

Kõik kolm küsijat hüüatasid; ja inspektor ütles tasa, „kas me ajame taga põgenenud kuutõbiseid?“ Kelner jätkas mõnu tundes naljakat juttu.

„Olin mõneks vilkeks nii jahmatanud, et ei saanud midagi teha. Mees marssis välja ja ühines oma sõbraga. Siis läksid nad nii kiirelt üles mööda Bullock Streeti, et ma neid enam kätte ei saanud.“

„Bullock Street,“ ütles salapolitseinik, ja kadus sama kiirelt kui kummaline paar, keda ta jälgis.

Nüüd kõndisid nad nagu telliskivist tunnelis: tänavail oli vähe valgust ja isegi vähe aknaid, nagu oleks tervel tänaval kõigi majade

seinad akendeta. Pimedus suurenes, ja isegi Londoni politseinikul oli raske otsustada, mis sihis nad liikusid. Kuid inspektor oli siiski kindel, et nad jõuavad viimaks mingisugusesse Hampstead Heathi ossa. Äkki tuli keset pimedust nähtavale heledasti valgustatud aken; ja Valentin peatus vilkeks väikese sätendava maiusasjade poe ees. Peale silmapilke kõhklemise astus ta sisse; ta seisis päris tõsiselt keset kirjut kaupa ja ostis peale väikese valiku kolmteist shokolaadisigarit. Oli näha, et ta otsis põhjust kõne alustamiseks; kuid talle polnud seda tarvis.

Müüja, vanaldane noor naisterahvas, vaatas esiteks elegantse herra ilmutumist natuke küsivalt; aga kui ta nägi ukse vahel inspektori sinist mundrit, ärkas ta pool-unest.

„Oh,“ ütles ta, „kui te paki pärast tulite, ma saatsin ta juba ära.“

„Paki!“ kordas Valentin; ja nüüd oli tema kord küsivalt vaadata.

„Ma mõtlen pakki, mille herra siia unustas — õpetaja herra.“

„Taeva nimel,“ ütles Valentin kummardudes ettepoole, näidates esimest korda tõsist kannatamatust; „taeva nimel, jutustage meile täpselt kõik, mis juhtus.“

„See oli nii,“ ütles naine natuke kõhklevalt, „õpetajad tulid siia umbes poole tunni eest, ostsid piparmünti, juttelesid veidi, ja läksid siis edasi Heathi poole. Kuid silmapilk hiljem jooksis üks neist poodi tagasi ja ütles, „kas ma jätsin siia ühe paki?“ Otsisin siis küll igalt poolt, kuid ei leidnud ühtegi; selle peale ütles ta „Pole wiga; aga kui ta peaks kusagilt välja tulema, siis palun saatke ta selle aadressi järele,“ ja ta jättis mulle aadressi ning shillingi vaevatasuks. Ja üsna tõsi, kuigi arvasin, et olin kõik kohad läbi otsinud, leidsin hiljem pruuni paki, ja saatsin ta siis minema. Ma ei mäleta enam aadressi. Kuid et asi nii tähtis paistis, siis arvasin, et politsei on sellepärast siia tulnud.“

„Nii ongi,“ ütles Valentin lühidalt. „Kas Hampstead Heath on siit kaugel?“

„Otse edasi, umbes veerand tundi,“ ütles naine, „ja te jõuate välja lagedale.“ Valentin sööstis poest välja ja hakkas jooksuma. Teised salapolitseinikud järgisid talle vastumeelses traavis.

„Tänav, mida mööda nad kõndisid, oli nii kitsas ja pime majade varjudest, et kui nad äkki lagendikule välja jõudsid, olid nad õige üllatunud, leides õhtu olevat alles valge ning selge. Roheline taevavõlv oli kaugel silmapiiril kuldne, kuid peakohal siiski juba nii sügav, et paistsid mõned nõrgad tähed. Kõik, mis päevalgusest järele oli jäänud, paistis kuldse

särana silmapiirilt. Pühapäevapidajad, kes hulguvad siin ümbruses, polnud veel kõik laiali läinud; mõned paarid istusid alles pinkidel; ja vahest kostis kaugelt veel mõne neiu kilkamine. Ja Valentin, seistes künkal ning vahtides üle oru, leidis selle, mis ta otsis.

Nende mustade ning lagunevate paaride seas seal kaugel oli üks iseäranis must, mis ei lagunenu — kaks õpetajat ametiriietes. Kuigi nad paistsid väikesed nagu putukad, siiski nägi Valentin, et üks neist oli hulga pikem kui teine. Kuigi teine vaatas alla õpilase viisil,

siiski nägi ta hästi, et mees oli tublisti üle kuue jala. Ta pigistas suu kõvasti kinni, ja astus edasi, vibutades kannatamatult keppi. Kui ta oli kaugust tuntavalt vähendanud ja nägi mõlemaid musti kogusid nagu suures mikroskoobis, nägi ta veel midagi; midagi, mis üllatas teda, ja mida ta oli siiski teataval määral oodanud. Kuigi oli teadmata, kes oli pikk preester, selles ei võinud olla mingit kahtlust, kes oli väike. See oli ta sõber Harwichi rongist, kohmakas väike õpetaja Essexist, keda ta oli hoiatanud pruunide pakkide pärast.

(Lõpp tuleb.)

LOLLI.

A. KUPRINI JUTUKE.

Vene kirjanik A. Kuprin armastab tsirkust ja tihti veedab aega tsirkuse artistide seltsis. Selle tagajärg on rida huvitavaid jutuke siirkuse elust. Üks sarnastest on ka eelolev jutuke, mille kaudu lugejal võimalus avaneb heita lühikest pilku tundmata ja koguni omapärasse tsirkuse telgitagusesse ilma ja tsirkuse artisti hingesse.

— Mister Charley, — pöörasin ma kord vana ratsutaja poole, kellega meie igal õhtul koos ühe ja sellesama laua taga olut jõime:

— Teie olete nüüd minule palju huvitavaid juhtumisi oma tsirkuseelust jutustanud. Kas teate, mis minule teie juttudes tähelepanuväärsena paistab? Nimelt see, et nendes saatus miskisugust osa ei mängi. Kui mitu korda ei rippunud teie enda elu juuksekarva otsas, aga kui küsida, mis teid päästis, vastate teie alati: kas jäite juhuslikult jalgapidi silmusesse rippuma või jälle kukkusite kokkukeeratud vaibale või peatus marru sattunud hobune ootamatult, ehmedes järskuavatud vihmavarjust... Kuid kas siis teie määratumast mälestuste tagavarast tõesti ühtegi juhtumist ei leidu, kus saatus ise ehk kui teie tahate, isegi kõrgem võim oleks end inimese ellu seganud? (Ma räägin nimelt tsirkuse artisti elust). Kas ei olnud teil juhust näha ehk vähemalt kuulda sarnasest juhtumisest, kus mingisugune vääramatu jõud sunnib enesesse uskuma, — olgu kas terve rea sündmuste saladuslike kokkupõimumise, segase ettetundmise ehk jälle mõne prohvetliku unenäo kaudu? Ehk lõppudelöpuks — hingede mõistatuslike sümpaatiat kaudu? Teie mõistate mind, mister Charley?

Mister Charley oli kõige vanemaks tallmeistriks meil võõrlevas tsirkuses. Ta juhatas noorte artistide harjutusi, õpetas lapsi „töötama“ ja aitas direktorit hobuseid dresseerida.

Harukordadel, kui polnud millegagi programmi täita, saadeti ta viimse numbrina välja voltisheerima, ja vaene rasvaläinud vanamees oma roosas trikoos, kõvaks määratud vurrudega ja viletsate juuksejätistega peas, mis olid kähardatud ja keskpead lahku soetud, lõpetas alati sellega, et ta oma hüpet galopeeriva hobuse talktiga ei suutnud tasakaalu viia ja selle tagajärjel seljale areeni liivale kukkus, mis galleriil halastamata naeru elule kutsus. Kuid aastat paarkümmend tagasi (vanakesel on tänini alal hoidunud kõik ajalehtede arvustused) ei olnud terves Euroopas teist niisugust kartmatut, gratsiöösi ja osavat ratsutajat ja hüppajat kui mister Charley. Tema „numbrid“ on tänini kõige parematele ratsutajatele gümnaastilise täiuse krooniks. See oli kauge, ilus aeg, ja sellest ajast armastas mister Charley rääkida, kui meie temaga veetsime talviseid õhtuid tsirkuse vastas õllepoes õlut rüübates ja suitsetades: mina — paberossi, tema aga Austria sigarid. — pikki, musti ja haruldaset haisevaid.

— Ma mõistan teid väga hästi, — vastas mister Charley minu küsimise peale: — ainult... vaadake... mul on raske teile selgitada... Meie seal, eneste juures tsirkuses, usume vähe saatust. Meil tuleb ju igal õhtul nõnda väga rehkendada oma närvidega, oma osavusega, oma jõuga, et tahtmata hakkad iseennast uskuma ja ainult iseenda peale lootma. Sellepärast, ma arvan, ei olegi meil niisuguseid juhtumisi, mis teid võiksid huvitada... Kuid siiski... mulle tuleb meele üks juhtumine... Kuid sellest võtsid ühtlasi osa niihästi saatus kui ka dresseeritud elevant, nimega Lolli... Missugune tore loom see oli!.. Aga kui teie tahate, ma jutustan teile kõik järgimööda?

Ma avaldasin täielikku nõusolekut kuulamiseks ja käskisin kaks suurt kruusi õlut tuua.

— See juhtus 1861. aastal. — algas mister Charley oma iseloomulises, rahvusvahelisele ratsutajale ja saltomortalistile omases, vlgases keeles. — Sel aastal, kui mina ühes omal ajal kuulsa Paoli tsirkusega rändasin mööda Ungari linna, mis küll enam sarnanesid kümmete verstade kaugusele ulatavatele küladele. Trupp oli meil mitmesugusest rahvusest, kuid väga hästi kokku seatud; kõik artistid kõrgemat liiki — julged, osavad... päris kunstnikud... Publikum võttis meid lahkelt vastu, ja etendused tõid alati täied kassad.

Erlaus seltsis meie juure keegi väga mõistatusline isand ühes oma viie dresseeritud elevandiga. Kuulutuste peal nimetas ta end Enriko, kuid see nimi oli nähtavasti välja mõeldud. Tema päris nime ja kust ta pärit oli — ei teadnud aga keegi. Välimuse järele otsustades volas tema soontes rohkesti araablase või neegri verd. See oli õige pikk ja haruldaselt tugev mees, vaikiv, alati tusane, karm inimeste ja loomade vastu, ei kaotanud üheski hädahus mitte silmapilgukski oma validat aeglust ja iseteadvust... Tema tume, ilus nägu, haruldaselt suurte liikumata silmadega oli kuri ja käskiv. Ilma et ma ise teaksin, mispärast, paistis minule alati, et selle inimese hinge peal lasub midagi kohutavat, mida ta kellelegi ei avalda, — võib olla miskisugune verine kuri töö... Mitte kedagi terves trupis ei arvanud ta oma jutu vääriliseks. Pealegi hoidsid kõik temast nagu loomusunnil eemale. Isegi tema targad elevandid, nagu näha, vihkasid teda kõigest jõust, nõnda kuidas need suurmeelsed ja kannatlikud, kuid õige kättemaksjad loomad üldse vihata võisid. Harjutuste ajal käis Enriko nendega nõnda karmilt ja julgelt ümber, et meie millalgi kindlad ei olnud, kas pääseb ta areenilt elavalt tulema või ei: ta peksis neid ilma armuta pähe ja loti pihta iga vähemagi vea eest. Imelik oli vaadata nende hiiglaste hirmu neid piinava põrnu ees...

Kuid peremees pidas Enrikost suurt lugu, sest et tema elevandid alati rohkesti pealtvaatajaid kokku meelitasid. Iseäranis meeldis publikumile pantomiim nimega „India perl“. Ma ei mäleta enam täpselt selle sisu, kuid umbkaudselt oli see nõnda, et tähtsa radsha poeg hakkab armastama võõra suguharu vangistatud printsessi, kes surma on mõistetud. Pantomiimi viimane vaatus kujutab linna avarat platsi, täis rahvast. Sõdurid veavad kätest kinniseotud India neiu esile; nende järele astub Enriko timuka osas oma kõige suurema elevandiga — Lolliga. India neitsi pannakse maa peale pikali; timuka käsul tõstab elevant oma kohutava jala juba tütarlapse rinna kohale, et teda puruks tallata, kuid... ootamata ilmub näitelavale ilu-

sasse naisvangisse armunud radsha poeg ja peatab karistamise. Nagu harilik, astub nüüd balletitrupp areenile, ja üldise tantsu ja lõbususte saatel teostub printsi ja printsessi kihlus-

India neidu selles pantomiimis kujutas ikka m-lle Lorenzita — meie trupi täht ja hiilgus. Vanad artistid mälestavad tema nime tänini jumaldades. See oli geniaalne ratsutajanna ja haruldaselt ilus naine. Vene poolakas ema poolt, itaallane isa poolt — ühendas ta eneses nende mõlemate rahvuste hurmavused. Tema julgus oli piiritu, ja elu ei hinanud ta rohkem kui eilist päeva. Kui ta oma päratu suure süsimusta täku Vulkani seljas — metsik loom, kes ühtki peale oma peremehe ei tunustanud — meeletu kihutusega välja areenile lendas, jäi pealtvaatajatel hing kinni hirmu ja vaimustuse pärast. Ta ei kartnud ühtki takistust, ja kõige vähem valeyõte erutas veel enam tema julgust, nagu oleks see teda ioo-vastanud... Praegused naisartistid ei mõista isegi kukkuda. Kukub mõne vääratuse juures ja kohe tingimata peaga vastu barjääri... Ei... praegusel ajal ei ole üldse enam korralikke naisratsutajaid!

Mis veel paremat tõendust tarvis on? Ma jutustan teile Lorenzitatist niisuguse juhtumise. Kui ta Budapesti tsirkuses teenis, juhtus kord viimases numbris, et taltsutaja ettevaatamatuse tõttu dresseeritud tiiger puurist välja pääsis. Pealtvaatajaid valdas surmahirm... Kisa, surumine, naiste hädaldamine... Isegi paljud artistid kaotasid hirmu pärast pea ja tormasid uste poole. Sel silmapilgul hüppab Lorenzita, kes ammu juba oma numbri oli lõpetanud ja nüüd esimestes ridades etenduse lõppu pealt vaatas, kiiresti areenile ja paneb metslooma oma ratsapiitsa hoopidega kohmetama, sagedate ja tugevate löökidega, mis nagu välk langesid. Valu ja imestuse pärast jäi loom nagu tardunud seisma. Samal ajal viskab taltsutaja, kes vahepeal oli toibunud, metsloomale lugu kaela ja juurerutanud artistide abil tassib ta puuri tagasi. Ja kõik see sündis nõnda kiiresti ja suurepäraselt, et pealtnägi, kes minule seda lugu jutustas — tubli ja väga julge artist — ei suutnud kohkumisest veel toibuda, kui tiiger juba oma puuris istus, püüdes raudseid varbu katki närida.

Vaadake, niisugune naine oli Lorenzita! Kuid vististi olete teie temast mõndagi kuulnud? Tema elu oli nii väga täis iga-suguseid juhtumisi, et see tihti aineks oli arvurikastele romaanidele, mis meie elu-olu kujutasid, kuid, peab ütlema, väga valesti. Kõige kõmurikkam ajajärk tema elus oli ta abielu Austria pangaomanikuga — krahv Z-iga, kui tema üheainsa aastaga ligi kakks miljoni kuldnat

läbi elas. Kuid niisuguse muinasloolise rikkuse peale vaatamata jättis ta ühel heal päeval oma mehe maha, armastama hakates üht ümber-rändajat tola, koerateatri omanikku — joomari ja toorest inimest, kes, nagu räägitakse, alati tema vastu truuduseta oli ja teda isegi rihtmaga peksis, kui joobnult koju tuli. Lorenzita suri 28-dal eluaastal äkilise tiisikuse kätte kusagil Peeterburi haigemajas.

„Sellest ei maksa muidugi rääkidagi, et Lorenzitat alati tihe austajate hulk ümbritses. Kuid siiski ei kinkinud tema oma esimese armastuse mitte mõnele rikkale vanamehele, mitte mõnele ilusale tituleeritud sõjaväelasele, vaid oma ametvennale-artistile.

Võib olla, teie ehk ei usu mind, et oli mil-lalgi aeg, kus mina omal alal võistlejaid ei tun-nud, kuid see on nõnda. Ma olin ühteviisi osav hobuse seljas igasugu pöördeid tegema, kui ka õhus töötama, samuti ka saltomortaalides. Kuid minu paremaks numbriks olid ikkagi hüpped areenilt hobuse selga, ja veel tänini ei ole ke-dagi, kes seda minule järel teeks. Võib olla, ehk vana Coock... aga ka temagi... Kuid selle asemel, et ennast kiita, ma näitan teile, mis aja-lehed minust rääkisid...“

Vanamees pistis käe põuetasku, portfelli jä-rele, mis oli täidetud väljalõigetega ajalehte-dest, mida ma vähemalt korda viiskümmend olin juba lugenud. Ma ruttasin teda rahus-tama tõendusega, et tema kuulsus ta artisti-karjäärast kaugelt üle elab.

— Peale selle, — jätkas mister Charley, meelitatud minu komplimentid, oma jutustust edasi: — ei võinud mind sel ajal keegi inetuks nimetada: ilusa kehaehitusega, julge ja tugev. Minul on tänini alal hoidunud tubli kimp igasu-guseid kirjakesi tsirkuskunsti naisaustajatelt, kes... olid... hm... sõrmused ja shetoonid tuluõhtutel, kuid... jätame selle... Ühe sõna-ga, ei ole midagi imestada, et Lorenzita oma tähelpanu minu poole pööras.

Algas muidugi sellest, et mina tema väikest jalakest toetasin; kui ta sadulasse istus, hoidsin tema jaoks rõngaid ja linte, andsin temale lil-led ja ametused edasi. Siis ühel heal päeval, otse enne tema väljaastumist, kui ta pikka valgesse mantlisse mähkudes eesriide tagant välja areenile vaatas, tegime asja eneste vahel selgeks. Selgus, et tema mind juba ammugi armastab.

See oli kõige ilusam aeg minu elus. Lorenzita oli mulle kõige õrnem ja tähelpanelikum naine, kõige parem sõber, missugust endale ainult ette kujutada võib. Mulle paistis, et minu õndsusel ei ole lõppu.

Kõik sel ajal naeratas meile vastu. Publi-kum armastas meid, direktor hindas meid ja

maksis meile suurt palka... Meie Lorenzitaga otsustasime elada nõnda kokkuhoidlikult kui vähegi võimalik, et natuke raha koguda ja avada oma tsirkus, esiotsa muidugi üsna väi-kene, ühest teisale kantav, purjeriided katu-sega...

Kord kui meie Lorenzitaga pärast õhtust etendust koju läksime, paistis minule, et ta õige pahas tujus on, nagu oleks ta millegist eruta-tud või miski üle vihastanud. Mina pärsin põhjuse järele, ja temale omase ägedusega jutustas ta mulle kohe, et minu numbri etenduse ajal, kui tema ühest küljeloohist mind vaatles, luuras selja tagant tema juure see neetud Enriko ja võttis tema ümbert kinni.

— Juba varemalt märkasin mina tema tun-givaid pilkusi, — seletas Lorenzita, — kuid ma ei annud neile vähematki tähendust. Kuid selgus, et see elajas minu vastu armastust tundis.

Ma olin pöörane sellest jutust ja tahtsin silmapilk Enriko korterisse rutata, et oma keppi vastu tema pead puruks peksta; kuid Lorenzita rippus minu kaelas ja palus mind mitte skandaali teha, mis ainult igasugustele musta-dele juttudele põhjust oleks annud. Ma olin sunnitud temale järele andma, kuid otsustasin eneses sellest ajast peale teraselt Enriko järele valvata.

Läks juba ligi kaks nädalat mööda ja mina ei pannud midagi iseäralist tähele. Lorenzita ja mina hakkasime juba Enriko häbematast unustama, kui korraga juhtus inetu ja kohutav juugu.

Pea teile seletama, et Lorenzita armast-vas väga Lollit, üht selle nurjatu elevantidest. Igal hommikul harjutuste ajal, neil tundidel, kui Enriko ei olnud veel tsirkusesse tulnud, jooksis Lorenzita oma armsa looma juure (ta oli teistest elevantidest eraldatud) ja viis temale terve koorma saiu, keedist ja suhkrut. Ta tegi Lolli jaoks peaaegu terve puhveti tüh-jaks. Kompvekid, mida ta oma arvuta hulgal austajatelt sai, — tema aga ei võinud magusat silma otsaski sallida, — läksid alati Lolli kosti-tamiseks. Mõnikord saatis ta terve tunni oma armsa looma juures mööda, paitades ja kallis-tades teda ja andes temale tuhanded õrnad nimetused: „minu pisitilluke Lolli, minu kiisu-pojake, minu väike linnuke.“ Ja oleks pidanud nägema, kuidas see kahe sülla pikkune ja pool-teistsaja puudane „pisitilluke“ minu Lorenzitat jumaldas. Kui juba eemalt tema kerged sammud kuuldavale tulid, tõstis elevant rõõmu pärast kisa, mis nagu trompeedihüüded kost-sid. Tasakesi hõõrus ta lotiga vastu Lorenzita käsi ja puhus temale ettevaatlikult näkku. Sel-

les avaldus tema kõige õrnem armastus minu naise vastu.

Ükskord oma harjunud kombe järele elevandi juure minnes leidis ta seal oma imetuseks Enriko ees, kes sellega tegevuses oli, et Lollile miskisugust imelikku tressuuri õpetada. Peremehe vile peale tõusis elevant üksluiselt tagumistele jalgadele ja seisis selkombel nõnda kaua, kuni Enriko temale piitsuga kergesti kõhu alla löi. Siis langes hiiglane kiiresti kõige oma massiivse keha raskusega esimestele jalgadele. Samasugune lugu kordus veel korda kaks ehk kolm. Lorenzita tahtis juba tähelepanematult ära minna, kui korraga Enriko ootamata pea tema poole pöördus ja teda nähes kiiresti tema juure astus.

— Ahaa, viimaks ometi tulid sa! — hüüdis ta käsi Lorenzita poole sirutades.

„Nähes, et Lorenzita tema eest ära põgeneda tahtis, haaras ta tema tugevasti käte vahele ja hakkas teda suudlema.

Suure vaevaga kiskus Lorenzita enese lahti, haaras tema käest piitsa ja kohutava jõuga temale mitu korda näkku lüües, tormas uksest välja koridori. Vihast metsik Enriko tormas temale järele ja areeni sissekäigu juures teda kätte saades, haaras ta veel kord käte vahele. Lorenzita karjatas valu ja viha pärast.

Niipea kui ma Lorenzita kisa kuulsin (mina tegin sel silmapilgul sadulas saltomortaale), hüppasin silmapilk maha ja tormasin kulisside taha... Naist Enriko käte vahel nähes, kargasin ma viimasele kallale, haarasin tema kraest kinni, ja meie mõlemad kukkusime maha ja vähkresime põrandal. Tema oli minust neli korda tugevam, aga metsik viha andis minule kohutava jõu. Ma ei mäleta, mis ma temale tegin, kuid kui mind peaaegu meelemärkuseta tema küljest lahti kisti, olime mõlemad verised...

Kuid õhtul pidime kõik kolm ikkagi etendusest osa võtma, enne seda vermeid näo peal koldkreemiga ja värviga kinni määrides. Nii-sugused on meie tsirkuse kombes.

„Alguses läks kõik hästi, meie Enrikoga juhtusime koridorides mitu korda kokku, kuid ilma üksteisele otsa vaatamata läksime krampelikult kokkupigistatud rusikatega ja hammas-tega üksteisest mööda. Kuid minule paistis, et tema näo peal mängis kurjakuulutav naeratus.

Viimaks algas ka „India perl“. Mina kujutasin radsha poega, Lorenzita — vangistatud India neidu, Enriko, nagu harilikult, timukat.

Jõudis kätte viimane vaatus. Mina seisin sissekäigu eesriide taga ja nägin kõike kõige selgemal viisil. Sõdurid tõid Lorenzita sel-

jataga kinniseotud kätega. Kui ta maa peale laotatud punasele vaibale pandi, nägi ta eesriide tagant minu nägu ja naeratas mulle vastu.

Kaebliku marsi helidel astus areenile Enriko — timukas — enese järele määratu suurt, üksluiset Lollit vedades. Elevant peatas üks samm minu naisest eemal, ja silmapilk tundis ta tema ära, sirutas oma pika londi tema poole ja puhus temale sõbralikult näkku.

Direktori märguandmise peale katkestas muusika mängu. Sel silmapilgul vilistas Enriko, ja elevant, tõustes tagumistele jalgadele, nihkus oma keha ülemise osaga maaslebava Lorenzita kohale. Enriko kummardus kergelt Lorenzita poole ja nähtavasti küsis temalt midagi. Lorenzita raputas eitades pead.

Tsirkuses valitses surmavaikus, — niisugune vaikus, et minule selgesti kuulda oli Enriko kergelt piitsalööki elevandi kõhu alla... Korraga käis värin kõigest elevandi kehast läbi. Näis, et nüüd — nüüd langeb ta maha. maaslamava Lorenzita keha peale... Enriko kordas oma lööki, seekord endisest tugevamini.

Ma sain korraga Enriko pörgulikust plaanist aru: ta tahtis naist hiiglalooma esimeste jalgade all puruks suruda. Kuid enne kui mina suutsin otsustada temale appi tormata, juhtus midagi koguni uskumatut.

Elevant korraga ei võtnud oma peremeest kuulda. Ettevaatlikult laskus ta kõige nelja jala peale maha, ilma Lorenzitat puutumata, — tema aga lebas rahulikult elevandi jalgade vahel. Vihane Enriko hakkas kõigest jõust elevanti lonti pihta peksma ja vilistama, püüdes teda teist korda tagumiste jalgade peale püsti ajada. Elevant ei kuulnud käsku.

„Küllalt, küllalt!“ hüüdsid erutatud pealtvaatajad.

Siis tarvitas Enriko kõige viimast ja otsustavat abinõu: ta torkas Lollile pika nõelaga lonti... Kuid selsamal silmapilgul, kohutavast londist haaratuna, kõrgele õhku tõstetud ja hooga maha paisatud, lamas ta juba meelemärkuseta areeni liival...

Aga siiski, järgmisel päeval tuli ta jälle meelemärkusele...“

— Noh, aga Lorenzita? — küsisin mina mister Charley'lt, kui tema viimaste sõnade järele tusaselt vaikis.

Ta vaikis kaua, siis hakkas ta miskisugust lõbusat marssi vilistama ja viimaks vastas süngel toonil:

— Kõik naised on ühesugused, sir, sest nad kõik on läbinägematud. Mis aga puutub minu omasse... tema pani kuu aja pärast sellesama lurjuse Enrikoga minu juurest plehku.“

Tõlkinud Lp.

VIIMNEPÄEV.

WALTHER NITHACK-STAHN'i romaan.

2

Tõlkinud J. R.

Halli habemega siseminister tõstis käe üles. „Palun, herra ametivend.“

Nõrgalt värisevate kätega lauale toetudes, seisab vana siseminister veidi kummargile. Pikkamööda, juureldes räägib ta: „Neil ööl, mis meie vist kõik uneta mööda saatsime, võitlesin ma ikka ühe küsimusega. Mitte selle küsimusega, mis ka minu eelkõnelejale herrale veel küsimus on: kas me tõesti lõpule jõudnud oleme? Vastuse koledat koormat ei pruugi mina mitte kanda, ma veeretan selle asjatundjate peale. Kuidas ma ise enmast niisuguse saatuste vastu ette valmistan, see on minu asi. Aga see käib täna minu ametikohuste hulka, et pean kaasa otsustama, kas minu rahvas, kas rahvad selle sõnumi teada peavad saama. Rääkisin äsja ühe meie täheteadlasega — ta oli õnnelik, et tema seda viimast küsimust lahendamata ei pea. See on — tõepoolest — kõige raskem küsimus, mis inimesoo algusest peale kellegile lahendada on antud. See saavutus, mis haridusminister teadaandmise läbi loodab näha saada — nimelt sõja lõpetamine — kahvatub teiste võimalikkude tagajärgede ees. Iga kord kui ma katsun neid tagajärgi omale ette

kujutada, lakkab minu ettekujutus töötamast. Niipalju kui mina inimeste tundja olen, näib mulle, et: meie niisuguse sõnumi jaoks küllalt vanad pole. Kui ka paljud üksikud seda välja kannatavad, terve inimikond ei kannata seda mitte välja. Kahetsema peaks, et meile sadatuhat aastat aega pole antud — võib olla oleksime siis nii kaugel. Täna sarnleme meie arale surijale, kellele arst tema saatust teada ei tohi anda. Seepärast on minu ettepanek järgmine: tunnistagem üles, et meie midagi ei tea, ka kõige targemad mitte. Jäägem ootama sündmusi, mida meie muuta ei või.“

Keegi tõstab kirjutatud lehe üles: „Siin seisab ju, et meie ei tea. Inimlikku ettenägemist mööda...“

Haridusminister kõneleb erutatult: „Mina igatahes kujutan meie ülespidamise tagajärgi omale teisiti ette. Vaikida meie ei või. Nädalate kaupa ootavad rahvad neilt, keda nad oma vaimlisteks juhtideks kutsunud, seletust selle sündmuse kohta. Meie keelasime ajakirjandusele ära selle üle kirjutamast. Seda enam kasvab põnevus, arvamine ja küsimine. On aeg, et me räägiksime avalikult. Argus oleks

Võitlus alkoholi vastu Ameerikas.

Hiljuti oli Washingtonis politsei käsul 18000 õllepudelile haud kaevatud, kuhu nende mürgine sisu välja kallati, pudelid samasse järele pildudes.

Halide Edib Hanum

(keskel, mustas),

Türgi naisõiguslane, kes praegu Türgis kasvatushooldajaministri kohuseid täidab.

see, kui me tulevat sündmust salgaksime, mitte tark pealegi. Sest ainult üks asi on väljakan-
natamatu: ebakindlus. Tõeteadmine kergen-
dab alati. Teadaandes ei pea mitte seisma, et
meie midagi ei tea. Seal peab öeldud olema
kõige kindlama tõenäolikkusega, et lõpp meid
ootab. Ja see sõnum teeb meid küpseteks ini-
mesteks. Mida usk, teadus, kõlbluseõpetus
aastatuhandete jooksul pole suutnud teha: rah-
vastele järeilmõtlemist hinge üle, võltsimata
kaastundmust, üksmeelsust õpetada, seda tee-
vad need mõned päevad. Ja nii on vähemast
meie lõpp kiiduväärt.“

Siin ja seal avaldatakse kiitust. Siseminis-
ter kehatab õlgu ja ohkab.

Siis kõneleb kantsler: „Minu herrad, asi
on lihtsam, kui teie arvate. Meil polegi mi-
dagi valida. Viimaste teadete järgi on peale
mainitud riikide kõik rahvasteliidu liikmed ot-
sustanud õpetlaste otsuse teada anda. Nad on
otsusele jõudnud, et mingisugust abinõu pole
selle otsuse salajas hoidmiseks. Mõnel maal

Hukkunud õhulaeva „Dixmude'i“ komandant
Dy Plessis.

Prantsuse mereministerium saatis oma uue ja suurema
sõjaõhulaeva, „Dixmude'i“ Aafrikasse ekspeditsioonile.
Hiiglaõhulaev läks Prantsusmaalt teele, umbes poolsada
meest peal, kõik paremad õhusõidu-mehed. Varsti lõp-
pesid teated laeva reisi kohta, päev kadus päeva järele,
ajakirjandus hakkas rahutuid oletusi avaldama. Jõulud
olid Pariisis „Dixmude'i“ saatuse pärast rahutud. Seal
tuli viimaks Aafrika rannast teade, et „Dixmude'i“ ko-
mandandi surnukeha Vahemerest leitud. Õhulaev on,
nagu oletatakse, välgu läbi põlema hakanud ja merre lan-
genud. Prantsuse mereministeriumile teeb ajakirjandus
palju etteheiteid, parlamendis oli arupärimine selles asjas

PRANTSUSE-TSHEHO-SLOVAAKIA LEPINGU PUHUL.

Tsheho-Slovaakia president Masaryk.
Tsheho-Slovaakia peaminister Benesh.

Kogu ilmas äratas hiljutine Prantsuse ja Tsheho-Slova-
akia leping, mis neid riike kohustab sõja puhul teinetei-
sele toetust andma, suurt tähelepanu. Beneshi ja Masa-
ryki peetakse väga osavateks poliitikameesteks.

on juba valitsushooneid vägivaldse uudishimu
eest kaitstud, mõnede tähetornide peale on, sõna
otsekoheses mõttes, torni joostud. Iga teada-
anne, milles rahvas ettekäänat aimaks, mõjuks
meelipahandavalt. Valitsused otsustavad nii,
kuidas seda enamus ees on teinud. Ütleme
meie: ei, siis ei või meie ometi seda takistada,
et väljamaalt tulnud kuulujutud mõne tunni
jooksul meie piirid üle ujutavad. Meie tegu-
viis oleks paljastatud. Mida varem meie kõ-
neleme, seda parem.“

Nõusoleku sõnatu sumin. Kantsler küsib:
„Otsustate teie kõige selle järele, et kahe riigi
vastuvaieluse peale vaatamata tähetornide ar-
vamine teada antakse?... Sellele vasturää-
kijaid pole. Lõpetan koosoleku.“

Pika halli joonena liiguvad raudlaevad edasi. Üle rohekate veemägede keerlevad suitsupilved, liuskamisi veerevad lained laevadele vastu, tumedalt laksudes põrkavad nad vastu soomust ja kõrgele üle laevalagede viskavad nad oma laiailendavat vahtu. Aga oma sisikonna hõõguva jõuga tungivad hiiglased edasi, lõikavad oma ninad noateravalt lainest lainesse. Ja hiiglaste keredest sirutavad endid kohmetud torud aplalt kauge saagi järele välja.

Juhtiva laeva sillal on admiraal staabi-heradega. Ta seisab jalad laiali, vägev pikksilm on vastu silmi litsunud, ja vahib lääne, kus läiklevast veepinnast ujuvate kindluste suitsevate korstnate varjujoonistus paistab. Ta võtab pikksilma silmade eest ära ja pöörab päevitanud näo seljataga seisjate poole: „Seekord võidame meie nad ära. Meie oleme igas suhtes neist võimukamad. Peale selle on päike,“ — rõõmsalt tuksatab tal midagi silmanurkades, — „isegi ikaks päikest nende vastu. Tähendab, kiiresti edasi!“

Ohvitser tuleb kärmesti trepist üles, leht on tal käes ja jääb ametlikus seisendis peatumata.

„Noh? Mis on juhtunud?“

„Kinnipüütud raadiotelegramm...“ Ohvitser nimetab erapooletu mannermaa kauge koha.

Admiraal vaatab kiiresti read läbi ja kortsutab otsa. „Lollus! Mis see meile korda läheb? Õelge raadiotelegrafistile, et ta meid niisuguse tühja-tähjaga enam kunagi ei tülitaks.“ Ta kortsutab paberi kokku ja viskab selle tuule puhudes õhku, nii et see kõrgel lenneldes üle parda langeb. Ühe hetke tantsib paber vahutaval laineharjal ja ongi kadunud.

„Teate teie kõige värskemad uudist, minu herrad?“ Admiraal naerab lühikest, hooakaupa naeru. „Ihm läheb hukka! Kõige hiljem ühe nädala jooksul. Kõigi tähetornide otsus!“ Ta naerab veel kord, nii et rappub.

Teised vaikivad tarretanult. Ainult ühe ja teise alandlikul näol eksib häbelik naeratus ja kustub kohe. Peale tuule vuhisemise kõrvus ja kohisevate lainete pole midagi kuulda.“

„Teie teritasite muidugi raadiotelegrafistile meele, et niisugusest rumalusest merivägi midagi teada ei tohi?“

„Teie käsu peale!“

„Minu herrad, ütlen seda veel kord: See on valitsuse valjem käsk, et rumalaid kuulujutte nõndanimetatud imetähe üle terves väes rääkida ei tohi. Kes selle käsu vastu talitab — kui ka kaksikkõnes seda küsimust käsitatakse — seda peab karistatama. Kus see tarvilik on,

seal peab rumalaid valgustatama. Herra kommandant, mis teie ütelda tahate?“

„Herra admiraal, mulle näib, et see keeld just vastandi sellest, mis ta kätte saada tahtis, kätte on saanud. See on teatud taevanähtuse saladuse uttu mässinud, mille taga seda enam halba arvatakse olevat. Merimees on selletagi ebausklik. Ükski ülemus ei või seda takistada, et teatud mure, mis meie inimesed oma viimaselt puhkuselt kaasa töid, neid mere peal salajas edasi närib. Ma ei saa seda kinni püüda, aga ma tunnen seda inimeste näoilmeist, nende ülespidamisest. Sosistatakse millegist hirmuäratavast, mis tulema peab, — söögitagavarakambrites ja köökides, laevalaest kuni alla süite hoiuruumideni, suurtükkide taga ja sügaval kütteruumides. Ja ma kinnitan: ka see kõige uuem sõnum on terves laevas teada — keegi ei tea, kust seda teada saadi, keegi ei tunnista seda üles, — aga nad teavad seda kõik. Ja nii jookseb see sõnum läbi terve laevastiku.“

„Võtku kurat —! Kutsuge ohvitserid ja meeskond laevalaale. Jalapealt, aega on vähe!“ —

Viie minuti jooksul seatakse kokkukäsitatud mehed lahtises nelinurgas ritta, vahupritsetest niisutatud, tasa õõtsuvale põrandale...

„Mehed! Teie teate, et otsustav võitlus tulemas on. Viimaks ometi pidi salakaval vaenlane sellega nõus olema. Meie hävitame tema ära, sest oleme tugevamad, südimald, ja meil on õigus. Isamaa vaatab teie peale ja ootab teilt kõige jõu kokkuvõtmist, eneseohverdumist. Mulle on teatatud, et teie seas rumal jutt on tekkinud, kui langeks taevast mingisugune täht alla ja sünnitaks meile palju meelepaha. Herrad ohvitserid, kes muidugi niisuguseid muinasjutte ei usu, on teile juba paremat õpetust annud. Mina kordan seda ja nimetan igapäev, kes midagi niisugust usub ja teistele edasi räägib, riigiäraandjaks. Kas te siis tähele ei pane, et seda rumalust vaenlane laiali külvab, et teie võitlushimu murda ja siis meid kergesti võita võiks? Seal naeravad nad siis enesele pihku, kui te endid kui lapsed ja vanad naised ära hirmutatada lasete. Inimesed! Vana Jumal elab veel ja valitseb taevatähtede üle! Ta ei lase meid hukkuda! Edasi, Jumala abiga, võidu poole! Hüüdke isamaale hurraa!“

Kolm korda rökatab „hurraa“ läbi tumeda kohina.

„Igäüks omale kohale! — Kommandant, laske minu sõnad tervele laevastikule telegrafeerida.“ —

Vastu silda toetudes seisab admiraal oma saatkonnaga. Põrand vibiseb ülearu pala-

vaks kõetud masinate madalast suminast. Ikka selgemini paistavad silmapiiril vaenlase laevad. Ohvitserid on tõsised ja vaikivad. Kummaline hämarus hiilgab pealetungivate veevalide vahust harjadel. Admiraal naljatab: „On olemas üks kena kasarmunali. Ühel päikesevarjutuse päeval on sõjaväe kokkukutsumine. Ja veltveebel algab: „Herra kapteni käsul saab täna päikesevarjutus olema...“ Hahaha, näete, minu herrad, seda nimetan mina soldatlikuks seisukohaks. Meie teeme ajalugu, taevast ja maa peal.“

vahe ära mõõtma... Tuhat ja tuline, miks need inimesed ei lase mitte? Komandant!“

„Herra admiraal —“

„Ma küsin teilt, miks need inimesed ei lase mitte?“

„Ma ei tea mitte, herra admiraal. Ma lähen vaatan silmapilk järele...“

Ohvitserid ruttavad minema. Telefonid hüüavad laeva igasse ossa.

„Kuidas sellega siis on? Kuhu jääb teiste laevade suurtükkituli seal meie taga?“

Ameerika kahepaikne tank.

See tank on nõnda ehitatud, et maal soomusautona võib liikuda ja vees tangina ujuda.

Keegi ei naera. Kõik näod on kui tarretanud.

„Ei, ikka tõesti. Schiller ütles ju kord: kui siis, kui Kolumbus lääne poole tüüris, seal Uut Ilma veel poleks olnudki, see oleks siis veest üles kerkinud. Julge inimesega on loodus alati ühel nõul... Mis, võtku tont! Tahavad meid selle imetähga ära hirmutada. Enne tegid nad seda sabatähga ja kukkusid ikka sisse.“

Admiraal vaatas jälle läbi pikksilma; siis pöörab ta ennast ümber. „On aeg. Laske tuli avada. Terve laevastik.“ —

Vahi peal olija ruttab alla.

Sügav vaikus. Minutid mööduvad.

Admiraal läheb kärsituks. „Mis see tähendab?“

Viimaks kõmiseb — üks kord, kolm korda, neli korda.

Läbi pikksilma võib kauguses näha, kuidas veesambad lainetest kerkivad.

„Lasevad liig lähedale. Peavad paremini

„Nad pole ühtegi pauku lasknud, herra admiraal.“

„Ja, kas nad pole kuulnud...?“

„Käsk on teada antud.“

Üks ohvitser hüüab hingetult alt: „Herra admiraal, mehed keelduvad laskmast.“

„Mi—s?!“ Mõlema rusikaga hoiab admiraal silla raudlattidest kõvasti kinni. „On need inimesed hulluks läinud?!“

„Nad ütlevad, nad tahata koju minna. Ilm minna hukka.“

Kähe naeruhoo, admiraal on ametis oma vööli rippuva püstoli nahktasku kallal. „Seda saame näha!“ Ta tahab just trepist alla hüpata... Äkki läheb laevalael kõik elavaks. Igal pool tormab sinna inimesi kokku: madruseid, suurtükimehi, nõest musti söekühveldajaid, kütjaid, poolpaljaid, higist nõretavate otsaesistega, — läbiseigi kanjades; „Herra admiraal! Koju! Rahu! Päike! Maakera! Koju!“

Vahakollase näoga seisab admiraal sillal, püstol on tal laskevalmis: „Mässajad! Ma lasen teid maha! Ohvitserid!“

Ohvitserid seisavad liikumatult. Hiiglalaine lööb vastu parda, laksus kõvasti lainetuv meri, keegi ei pane seda tähele.

„Herra admiraal — vaadake sinna! Vaenlane tõstab valget lippu!“

Midagi uskmatus sünnib. Vaenlase laevade reast lahkus üks laev ja sõidab täiest jõust teiste laevale lähemale. Peamasti küljes lehvib midagi valget, mis sarnleb tuvikesele. Kui viirastuslik unelm päise päeva ajal kasvab laev hirmuäratava kiirusega sõnatult pealtvaatajate ees. Nüüd näib see seisatavat, ninas antakse lipuga märku. Pikkamööda saadakse sellest aru: „Lähenevat kohutavat sündmust tähele pannes lõpetame meie omaltpoolt sõjapidamise.“

Mõned hetked valitseb sõnatu vaikus. Siis kostab sillalt admiraali kõikav hää: „Mis? On siin ainult ujuvad hullumajad?! Hea küll, siis võtame terve selle trobikonna vangi. Andke neile sellest lipu märguandega teada!“

Komendant ütleb, käsi auandmiseks mütsi ääres: „See ei lähe mitte, herra admiraal.“

„Ei lähe mitte — kuidas nii?“

„Kas herra admiraal ei taha korraaks selja taha vaadata.“

Jällegi tumm imestus. Üks laevastiku laev

teise järele koristab ennast omalt kohalt ja liigub kodupoolses sihis edasi.

„Komendant...! Mis see on?“

Vahi peal olija tungib läbi segaduse ja hüüab üles: „Sädetelegrammid laevastiku liinilaevadelt ja ristlejatelt: ülemused ametist ära heidetud, on otsustatud uue juhatuse all koju sõita!“

Kõlav rõõmuavaldus laevalael, mütside lehvitus.

Admiraal hoiab krampplikult püstoli, tema pilk eksib ühe ohvitseri pealt teise peale: „Mis teie ütlete?“

Lühikese vaheaja järele sõnab komendant: „Herra admiraal, taganegem kõrgema võimu eest.“

„Missuguse võimu eest?“

Kapten näitab tummalt ülespoole. Kõikide pilk pöörduv üles lõuna päikese poole, mis eredalt puhtas sinitaevas seisab, tihedalt tema kõrval on valkjās, kirendav kaksiktäht.

„Nõdrameelsus!“

Ohvitserid ruttavad admiraali poole, kes püstoli oimukohale tõstnud, lõõtsutades rabelejal painutatakse käsi jälle alla. Seal tormab juba keegi, uut teatesedelit kõlgutades üles. Et keegi seda vastu ei võta, loeb tooja selle kõvasti ette: „Valitsuse käsk: Rannakaitse on teenistuse maha pannud, merivõitlus katkestada. Viibimata koju pöörata.“

(Järgneb.)

SÕPRADE KESKEL.

Prantsuse jutuke. MAURICE LEVEL'i järele L. L.

„Anna õige mulle suitsu,“ ütles Muge, „olen oma tubaka koju unustanud.“

Cordelin pistis käe tasku ja tundis tubakapakki taskuräti all.

„Minagi olen kahjuks unustanud,“ ütles ta siis.

Muge näris huult. Ta ei lasknud end petta. Ta tundis sama hästi oma sõbra kavalust, nagu hea sõber tema oma, sest nüüd olid nad ju 40 aastat igapäev katsunud teineteist petta.

Cordelin irvitas salaja, ja kui nad jõudsid tubakakaupluse juure, ütles ta:

„Osta veidike, ega see ei tähenda palju.“

Sellega pidi Muge nõus olema. Nad läksid sisse ja ostsid paki. Ta kõhikles natuke avamise juures, siis rebis paki kiirelt lahti ja küsis:

„Tahad suitsu?“

„Küll tahan, tänan,“ ütles Cordelin ja siirutas käe.

„Kuid mul pole paberit,“ ütles Muge ja vaatas ärritavalt tema peale. Ja siis ootas ta ra-

hulikult, kuni Cordelin nägi, et kui ta võitis esimene kord, siis pidi ta kaotama teine kord, ja ta hõikas:

„Andke mulle siis pakk, proua Gilon!“

Nüüd valitses siis tasakaal. Nad olid nüüd peaaegu rahulikud ja hakkasid ju mõtlema, kuidas järgmine kord narriksid teineteist, kui poeproua ütles:

„Kas te ei ostaks vast loositähte? Mul on siin mõned ja võib võita 100.000 franki 20 sous'ga. See on küll väärt, et katsuda!“

Muge pilgutas silmi ja ütles Cordelinile:

„Mis ütled sina selle kohta?“

„Püh,“ ütles Cordelin, „ei mina usu neid. Kunagi ei võida...“

„Kuid katsuge ometi,“ ütles müüja. „Võtke ainult üks, 20 sous eest, mis see siis teile tähendab?“

„See tähendab üht franki, seda see tähendab,“ ütles Cordelin hapult, „või mis, Muge?“

„Jah, mina peaaegu usun seda,“ urises Muge?

Nad vaatasid viltu teineteise peale, kummalgi oli äärmiselt vastumeelt väiksemgi raha-kaotus, kuid olid siiski — eriti Muge — pimestatud suurest võiduvõimalusest. Mugel jätkus küll elamiseks, kuid lihtsalt igatahes, ja ta oli alati unistanud, et saaks omale kord, nagu nüüd oli Cordelinil, väljaspool linna maja, millel on torn ja koobas ja purskaev aias.

Proua oli loositähed välja võtnud. Nad seisid ja vahtisid neid: piletitel oli pilt naisest sarvega, millest voolas ojana kuldraha.

„Ja-ah,“ ütles Cordelin ja süütas pikkamisi paberossi.

„Mis?“ ütles Muge.

Cordelin pilgutas silmi prouale ja ütles nagu naljatades:

„Kas ei võiks veidi vähendada hinda?“

„Oh, ei. Jumal paraku, ma teenin ainult 5 centime tüki pealt, ja kui mõni läheb katki, siis pean mina selle välja maksma, sest katkiseid ei võeta tagasi. Vaadake näituseks seda, mis on parajasti pooleks minemas.“

„Ja kes teab, vast ongi see kõige parem,“ naeratas Cordelin, „kes teab?“

See mõte erutas Muget.

Eleutherios Weniselos,

kuulus Greeka riigimees oma abikaasaga. Oletavasti saab Weniselos esimeseks Greeka vabariigi presidendiks.

„Võtame selle kahe peale kokku, ütles ta äkki, „siis peab kumbki ainult 10 sous'd maksma.“

„Seda küll, kuid siis võidab ka ainult 50.000 franki,“ ütles Cordelin vastu.

Kuid igal juhtumisel... mõte oli avatlev.

„No olgu,“ ütles Cordelin kähku, „me võtame selle!“

Kuid nüüd ilmus raskus: kes võtab pileti oma kätte? Jumal teab, nad uskusid teineteist, kuid igal juhtumisel, surm võib tulla, eks ole, ... peab vaatama tõele silmi. Kuid poeproua leidis pääsetee.

„Te võite pileti pooleks rebida ja kumbki võtab ühe poole. Kui te siis võidate, liimite pileti jälle kokku.“

See oli õnnelik küsimuse lahendus. Pilet lõigati otse keskest pooleks, ja nad lahkusid rahulikkudena, kummalgi pool piletit. Paar päeva hiljem viis Muge Cordelini enesega ilusasse kohta jõe kaldale:

„Siia tuleb minu suvimaja, kui me võidame,“ ütles ta ja imetles, kui ilus koht oli, ja nii jahe ning otse jõe kaldal. Cordelini suvimaja ei olnud jõe kaldal, ja rong mühises mööda kaks-kümmend korda päevas. Ta kuulas Muge kujukutelma hääletu kadedusega.

Nii koitis loosimispäev, ja kell 11 õhtul tuli Muge tormates, leht käes.

„Võitnud!“ hüüdis ta... „suure võidu!“

Ta nuttis ja naeris ja needis, et tal oli tul-

Hispaanlanna Majandia,

Madriidi kunstnikkude komitee poolt kõige ilusamaks Hispaania naiseks tunnustatud.

nud mõte võtta just see pilet. Ja viimaks ütles ta:

„Siin on minu pool, võta välja oma jagu!“ Cordelin kehitas õlgu.

„Jah, aga mis sa annad mulle?“

„Mis ma annan sulle?“ kogeles Muge üllatunult. „Miks peaksin mina sulle midagi andma? Me saame ju ühepalju!“

„Mis me saame? Sina saad maja, mida oled kogu aeg tahtnud. Kuid mis mina tarvitsen? Minul on, mis mina tarvitsen.“

See mõte, et Muge saab loodetud maja, mis oleks parem kui tema oma, muutus tal äkki väljakannatamatuks. Ei aidanud midagi, mis Muge rääkis, palus või ähvardas... ta pidi minema, ilma et asi selgitati. Järgmisel päeval tuli Muge jälle, kuid Cordelin oli ikka kangekaelne, ta oli ostnud ja maksnud oma paberi, tema al oli õigus tarvitada seda, või jätta tarvitamata, nagu ta just tahtis.

„Ma kutsun politsei,“ ähvardas Muge, „ma lasen sinu vangis panna.“

„Ole nii hea!“ irvitas Cordelin.

Nii kulus paar kuud. Muge tuli igal hommikul. Nüüd oli Cordelin määranud oma hinna: 3000 franki.

Muge oli meeletu vihast, ta ei saanud ei

süüa ega juua. Ta katsus heaga ja katsus pahaga: mõtelge ometi, mis nad olid kaotanud protsentidena sellega, et raha ei olnud nende käes! 50.000 frangi protsendid kolme kuu eest 6%, see oli 750 franki.

Kuid Cordelin oli järelandmatu. Ta ei tarvitanud midagi; nüüd oli ta veel lisaks jäänud haigeks, nii et ta ei saanud enam nautida ei üht ega teist head. Viimaks pidi Muge järele andma. Ta tuli õhtul raha kaasas. Cordelin istus tugitoolil ja hingas vaevaliselt.

„Ole nii hea, sina vana rumal,“ pomises Muge ja ulatas talle sedeli kolme tuhande franki peale.

Cordelin võttis taskust oma piletipoole, kuid ta sõrmed olid kanged ja ta nägu sinine. Surm oli silmnähtavalt lähedal. Muge sai sest äkki aru. Võitja rõõm ilmus ta näole, ta pistis raha tasku ja kummardas pilgates teisele:

„Noh,“ ütles ta, „kes ütleb nüüd viimse sõna? Mis?“

Cordelin heitis ta peale kustuva pilgu, tõstis pikkarnisi käe huulte juure, avas suu ammuli, toppis sinna palliks kortsutatud paberi, neelas selle vaevaga ja sosistas viimast jõudu kokku võttes:

„Mina!“

VALAI.

M. DAUTENDEI. Tõlk —s.

Valai oli silmamoondaja. Igal pealelõunal istus ta troopikapäikese kõrvetavate kiirte all võõrastemaja ees merekaldal oma tühja, kitsa suuga maoka korvikese, punase rätiku, pistoda, väikese trummi ja üheksa-aastase pojaga ring ootas võõramaalasi, kellele ta oma kunsti võiks näidata. Trummi pöörin on märgiks, et poeg peab korvi ronima, mille Valai punase rätikuga kinni katab ja inglise keeli one—two—three! loeb. Korvi odaga läbi pistes laseb ta omal otsival pilgul üle võõrastemaja kaheksa korra libiseda, lootuses mõnda pealtvaatajat näha. Siis avab ta korvi ja näitab, et see tühi on, hüppab sinna sisse, trambib jalgega, vehkleb metsikult oda ja rätikuga ning pööratab silmi. Vastu hõõguvat hõbe-halli troopikataevast näib punane rätik verine olevat. Ent see on vaid silmade pettus...

Võõrastemaja rõdude vilus lebavad mugavais kiiktooles valgeis riideis herrad ja daamid ning imevad laisalt soodavett whisky'ga ehk joovad kohvi. Aegajalt vaatab mõni neist tänavale, näidates oma troopilises kuumuses roidunud sidrumikollast kahvatut eurooplase-

nägu. Mitutuhat korda aastas näitab Valai neile üht ja sama silmamoondust ja kümned korrad igapäev peab ta poeg korvi ronima ning sealt kaduma. Aga seda ei tea keegi, kuidas igakord kahvatub Valai pruun nägu, kui ta korvi pistodaga läbistab. Armastades kõigest hingest oma väikest pojakest kardab ta väga temale haiget teha, sest väike kuivetu keha ei kao korvist kuhugi, vaid surub enese rõngana vastu selle kumeraid külgi, hoiab enast osavalt oda pistete eest ja muudab oma seisakut välgukiirusega, pääsedes kergete kriimustustega. Läbi hõredate korvikülgede näeb laps võõrastemaja, eurooplasi selle rõdudel, merd ning oma isa tantsivat varju. Ja kui tänavale kõlisevad rahad hakkavad kukkuma, hüppab ta rõõmsalt välja ning kogub kõik annetused kokku.

Täna, pühapäeval, oli võõrastemaja rõdul hulk eurooplasi, keda ookeanilaev oli toonud. Ja täna esimest korda haavas Valai oma poega: punasele rätikule ilmusid vereplekid. Kõike maha jättes haaras ta poisikese kätele, viis oma viletsasse onni ja pani ta õlest asemele

ning ootas seni, kuni ta uinus. Siis istus väsinult onni lävekivile. All linnas särasid miljonid tuled, suured ja väikesed. Laternate ja küünalde valgus tantsis rõdul, õuedes, majade seintel hüpplesid inimeste varjud, siin-seal kostsid nutvad keelpilli helide katked ning taevas pildus tuliste sabadega tähtrakette. Saladuslik India öö on Valaile ametivend ja seltsimees, kes oma osavust näitab ning Valai tundis selle vaatlemisest teistele arusaamatut mõnu ja rõõmu. Mõttesse vajunult sammus ta lähemasse õue, kus tuli põles. Tema siiatulek ei äratanud kellegi tähelepanu. Tumeda sumina kostis siia gongide, flöötide ja trummide melankoolselt-õudne muusika, ja alles nüüd märkas Valai, et ta kulide teatri õue oli tulnud. Alati tardunud pilguga kaugusse vahtivad silmad ja tänavakunstniku kuulsus kindlustasid temale sarnaseis kohtades maksuta sissepääsu. Ta möödus rāpakaist väravavahetest ning astus viletsasse poolvalgustatud teatriruumi. Siin istusid nälginud, luised kulid kui rābalapundid; õhus heljus lämmastav suits ja inimkehade aur; hämar valgus sünnitas mulje, nagu täidaksid ruumi ainult rābalad ja kondid. Tantsjanna ootel mängis näitelaval muusika. Paistsid mõned suitsunud dekoratsioonid, millest võimata oli aru saada, kas pidid memad aeda, maja või linna tänavat kujutama. Valail õnnestus rõdule pääseda. Ta istus esimesse ritta, pani pea rõduäärele ja uinus magama; seda tegid paljud neist, keda päine töö sadamas oli väsitanud. Unest heidutas teda naise hele kiljatus. Tantsjanna tolmusel näitelaval oli stseenini jõudnud, mil ta ennast riietest pidi vabastama... Ussina keerles ta näitelaval, võlus vaatlejaid oma liigutustega ja hüppas, saates õhku nõeltevaid kiljatusi... Juba kattis ta puusi ainult üks läbipaistev riidetükk... Siis kukkus tantsjanna näitelavale ja jäi liikumatult lamama, nagu oleks ta enda surnuks tantsinud.

Valai veres pääsis lõkkele ihatuli ja nagu unes nägi ta bajadeeri metsiku tantsu viimaseid takte. Mõned aplodeerisid, teised vahtisid ükskõikselt, pilgutades uniseid silmi. Valai nägi, kuidas üks inglane — ainuke valge inimene, kes juhuslikult teatri oli sattunud — näitelavale mitu suurt hõberaha viskas — ja

tundis sellest piina, sest ta pilk oli kui nõör, kui silmus, mille ta näitelaval tantsiva keha ümber oli heitnud ning oma südame külge sidunud.

Aga tantsjanna — noor tütarlaps — oli muretu ja rõõmus, andudes tantsu ekstaasile. Ja kui ta jälle kummardas, et inglase poolt visatud raha kinni püüda, siis tõusis Valai oma istmelt ja hakkas ukse poole hiilima, nagu kurjategija. Oo! kuidas oleks ta tahtnud nägematu olla! Avas ukse. Samal silmapilgul langes tantsjanna pikk vari vastasoleva maja valgele seinale, haarates silmapilguks ümber Valai varju kaela. Tänaval tundis ta ennast tantsjanna suurist silmist tagaaetuna. Sammum, kui suur troopikaööst sünnitatud must vari; veri oli ta soontes kuivanud, asemele oli jäänud ainult bajadeeri metsik kirgedetants.

Mõistust kaotades tormas ta onni ja haaras pistoda. „Armas!“ — sosistasid huuled: „armas! Inglane annab sulle raha... Mida võin aga mina anda?!“

Veheldes odaga kui võitja, raius ta selle oma magava poja südamesse. Ja siis ruttas tagasi sinna, kust oli tulnud — teatri. Vastutulijad pidasid teda hilisele jumalateenistusele tõttavaks preestriks ja andsid aupaklikult teed. Mõne hüppega oli Valai saalist näitelaval. Kohkunud moosekandid püüdis tantsjannat oma kehadekaitsena, sest sõjariistu polnud neil.

— Sa tahad teda tappa?

Valai naeratas ja viskas verise oda üle nende peade kohkunud tantsjanna jalge ette.

— Laske mind! — hõikas ta: — inglane annab temale raha, mina — minule kallima vere!

Ent tantsjanna põgenes hirmunud dekoratsioonide taha.

Valai seoti tugevate nõõridega kinni ja anti politseinikkude kätte, kes ta teatrist viisid.

— Temal olid punased mõtted — ümisesid kulid ja istusid vanule kohtadele.

Näitelavale ilmusid uuesti moosekandid ja bajadeer tantsis.

Ta tantsis sellepärast, et tants oli tema elukutse ja just täna tantsis ta erilise huviga, sest inglasel oli taskus veel palju hõberahasid.

Kes ennast ei näe ainult oma muutuvas, oma nimes ning kehas, see teab elu tõtt.

Buddha.

*

Hoidu kurja mõtlemast. Kui sul pole halbu mõtteid, pole ka halbu tegusid.

Konfuzius.

Sel, kes näeb vigu enda juures, pole aega neid otsida teiste juures.

Idamääraks.

*

Surmas pole midagi kohutavat; see, mis näib kohtuavana surmas, oleneb vaid elust.

Tolstoi.

Prof. dr. A. PALDROCK.

Pidalitõbe arstimisviisi leidja.

Tartu gümnaasiumi lõpetanud 1889. aastal. Tartu ülikooli arstiteaduskonda astunud jaanuaris 1890. a. ja selle lõpetanud 1895. aastal arstina.

Valides erialaks naha- ja suguhaigused, töötanud suvel 1899. aastal Berliinis Max Joseph'i juures, kuulates Lassar'i ja Lesser'i loenguid; peale selle Viinis Neumann'i ja Kapos'i juures. 1903. a. Neisseri naha- ja suguhaiguste kliinikus Breslaus oma teadmisi täiendanud, ja töötanud Berliinis bakterioloogia alal Robert Koch'i assistendi Piorkovskyy juures ja veel kord Joseph'i polikliinikus.

1904. aastast — eradotsent Tartu riiklikus ülik. Et Tartu ülikooli juures tol ajal naha- ja suguhaiguste õpetooli ei olnud, luges jaanuarist 1908. a. naha- ja suguhaiguste üle teaduskonna ülesandel. 1911. a. oktoobrikuust oli Tartu ülikooli naha- ja suguhaiguste polikliiniku direktor. 30. aug. 1917. a. valis Tartu ülikooli arstiteaduskond prof. Paldrocki erakorraliseks professoriks ja 13./26. veebruaril 1918. a. valis Tartu ülikooli nõukogu arstiteaduskonna ettepanekul tema ordinaarseks professoriks. — 1918. aastal kutsuti Saksa okkupatsiooni võimude poolt Tartu ülikoolis nahahaiguste üle loenguid pidama ja 1919. a. Eesti vabariigi Tartu ülikooli poolt naha- ja suguhaiguste professoriks.

Tartu era-ülikooli («Юрьевские Частные Университетские Курсы») kutsuti prof. Paldrock 21. jaan. 1913. a. naha- ja suguhaiguste lektoriks ja ühes sellega ka naha- ja suguhaiguste kliiniku direktoriks. Pärast-poolt oli eraülikooli direktori abiks ja 15. okt. 1917. a. eraülikooli direktoriks kuni selle asutuse lõpuni.

A. 1904. kutsuti Venemaa armee välja-arstlisvalitsuse juures olles võttis osa lahinguist Mukdeni all, Shahe jõe ääres. 1905. a. arvati tagavaraväkke. Venemaa armee sõjas sai mitmed aumärgid.

1915 kuni 1917. a. oli kõigi Tartus asuvate Punase Risti hospitalite naha- ja suguhaiguste konsultant, 1917.—1918. Linnade Liidu Põhja Väerinna hospitalite konsultandiks.

1919. määrati Kuresaare garnisoni arstiks, hiljem Kuresaare sõjaväe sanatooriumi ülemarstiks garnisoni arsti kohustetäitmisega. 1919. nimetati sõjaväe der-

matoloog-konsultandi kohustetäitjaks ja 1920. a. — sõjaväe dermatoloog-konsultandiks, mis kohal kuni praeguseni on.

Teenete eest Eesti vabandussõjas sai vabadusristi ja iseäralise kasuliku teenistuse eest vabariigile — sanitaar-kindralmajori aukraadi.

Aast. 1899 kuni 1910. a. oli Tartu posti- ja telegraafi-arst. — Kodanlise riiklise teenistuse järele 15. maist 1915. a. riiginõunik ja Püha Stanislause 2. järgu autähe omanik.

Arsti vaba praktikat algas Tartus 1898. aastal.

Ülikooli õpejõuna on prof. Paldrocki mitmele poole väljamaale komandeeritud.

Üliõpilasena oli üks „Fraternitas Estica“ asutajaist; on selle korporatsiooni eluagne auliige.

Kui 1902.—1906. aastatel eestlased esimest korda linnavolinikkudeks valiti, oli prof. Paldrock üks nendest. 60 linnavolinikust oli siis 18 kohta Eesti erakonna meeste käes. Et järgmistel aastatel linnavolikogusse ainult need eestlased pääsesid, kes sakslastele soovitatavad olid, jäi tema linnavolinikkude hulgast välja.

Kui arstiteaduskond prof. Paldrocki ühel häälel eradotsendiks valis, ei saavutatud selleks ülikooli nõukogu poolt kinnitamist ja sakslased kahjurõõmustasid, et linnavolinik Paldrock, kes Eesti seltskonnaelust agaralt osa võtab, palub venia legendit, aga ei saanud seda.

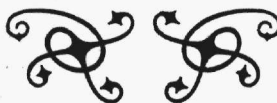
1906.—1910. oli „Vanemuise“ eestseisuse liige ja korrapidajate juhataja. Mis tagajärgi toleaeagne Eesti haritlaste „Vanemuise“ seltsi liikmeks astumine Eesti seltskondlikku ellu tõi, on äldiselt tuttav ja pole vististi tarvis sellejuures pike-

malt peatuda. Ka veel mitmeis teistes seltsides on asutajaks ja kaasatöötajaks olnud. Teadusmehena hoidub kõrvale avalikust poliitikaelust. Toetab ja propageerib karskust ja sporti.

Juba üliõpilasena kui ka hiljem on prof. Paldrock kirjutanud rea teaduslike artikkelid ja suuremaid töid, mida on avaldanud mitmeis teaduslikes ajakirjes ja ka raamatuina välja annud. Viimasel ajal on meie teadusmehele erilise kuulsuse toonud leidused lepra (pidalitõve) arstimise alal. Arstimisviisist edaspidi.

Prof. dr. A. Paldrock.

SALADUSLINE JUHTUMINE HONORÉ SUBRAC'IGA.

GUILLAUME APOLLINAIRE'I NOVELL.

Kõigist vaevarikkaist püüetest hoolimata ei läinud politseil ometi korda selgust tuua Honoré Subrac'i saladuslikku kadumissoosse. Ta oli mu sõber, ja et mina selle juhtumise kohta tõtt teadsin, arvasin enese kohuseks sündmust kohtutele selgitada. Kohtunik, kes mu sele-

vel kui talvel kandis ta seljas havelokki ja jalgas tuhvleid. Ta oli väga rikas ja kord küsisin temalt, miks ta nõnda riietub.

„Et pääseks tarbekorral rutem riidest lahti,“ vastas ta mulle.

„Muuseas on see harjumus. Pesu, suk-

MAIT METSANURGA „VAGADE ELU“ „ESTOONIAS“.

Foto Parikas.

Vöörmünder — hra Lipp, Madis — hra Jõgi, tema naine Liisu — pr. Kuuskmann.

Pilt I vaatusest.

tusi kuulas, jäi peale jutustuse lõppu minu vastu väga viisakaks, ja ma taipasin sedamaid, et ta pidas mind hulluks. Ma ütlesin seda temale. Ta muutus mõne pügala võrra veelgi viisakamaks, tõusis püsti ja lükkas mind ettevaatlikult ukse poole, kus seisis kohtuteener, valmis mind vallutama vähemagi hullumeelsuse tundemärgi ilmsikstulekul. Ei ma siis enam peale käinud. Juhtumine Subrac'iga on ju ka nii tähelepanuväärne, et tõde sellest kõlab väga uskmatult. Ajalehtede kaudu oli teada, et Subrac'i peeti omapäraseks inimeseks. Su-

kade, kübara kandmise vajadus kaob pea. Mina käin nõnda riides oma kahekümneviieaastasest eluaastast saadik ja ma pole iial haige olnud.“ Need sõnad tegid mu veel aina uudishimulikumaks. Mispärast, küsisin endalt, on sellel Subrac'il nii hädasti vaja ruttu riidest vabaneeda? Ja lõin enesele hea hulga igasuguseid oletusi.

Ühel õöl koju poole minnes — see võis olla kella kahe paiku — kuulsin end tasa nimepidi hüütavat. Hääl näis tulevat müüri seest, mille ääres käisin. Ebameeldivast üllatusest jäin

MAIT METSANURGA „VAGADE ELU“ „ESTOONIAS“.

tuhvlitesse, ja mind koju saates, jutustas ta mulle teel:

„Küllap te olite vist jahmatanud esiteks. Aga teie mõistate nüüd, miks ma nii kentsakalt riietun. Ent kuidas ma võisin jääda teie pilgule nii täiesti nägematuks, seda ei mõista teie mitte. — Kuid asi on väga lihtne. See on nimelt enesekaitsest tingitud ümbrusega ühtesulavuse võime salapärasus... Loodus on helde ema. Neile, kes end ise hädaohu vastu kaitsta ei oska, on ta annud oma-duse segumeda ollusega, mis neid ümbritseb... Seda nimetatakse mimicry'ks. Kuid seda te ju teate. Liblikad, mis sama väli-

seisma. „Kas pole kedagi uulitsal?“ küsis hääl. „See olen mina, Honoré Subrac.“

„Jumal küll, kus te siis olete?“ küsisin igalepoole ringi vaadates, et näha, kus mu sõber võiks peidus olla. Aga ma silmasin kõnniteel maas ainult tema kuulsat havelokki ja selle kõrval tema mitte vähem kuulsaid tuhvleid. Ahaa, mõtlesin, see on nüüd üks niisugune juhtumine, kus Subcar'il vaja silmapilguga riietest vabaneda. Ja ma ütlesin valjusti: „Uulits on täiesti tühi, armas sõber. Teie võite tulla välja.“

Seal eraldus Honoré Subrac milgi viisil müüri küljest, kus ma teda varem ei olnud näinud. Ta oli täitsa alasti, haaras sedamaid maast oma haveloki, tõmbas selga ja nõõpis kinni. Siis pistis jalad

Pildid II vaatusest.

Foto Parikas.

- (I) Võõrmünder — hra Lipp ja Maali — pr. Niilus.
(II) Toomas — hra Hansen ja Maali pr. Niilus.

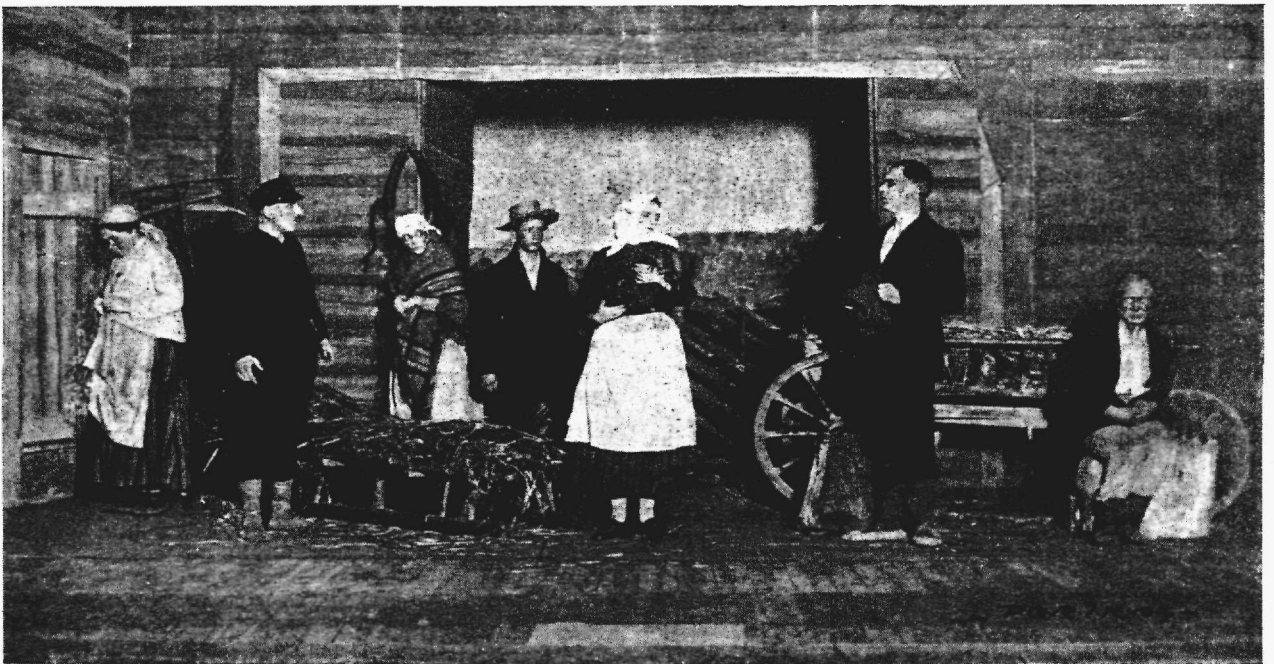
musega kui lehed, milledel nad puhkavad, kameeleon, mis muudab värvi koha järele, kus roomab, ja polaarmaa

MAIT METSANURGA „VAGADE ELU“ „ESTOONIAS“.

Foto Parikas.

Pahemalt paremale poole: Liisu — pr. Kuuskmann; Madis — hra Jõgi; vöörmünder (pikali) — hra Lipp; Toomas — hra Hansen; Maali — pr. Niilus; Liisi — pr. Martinson; Märt — hra Krull; Jaan — hra Lauter; Ants — hra Liiger.
Pilt II vaatusest.

Pahemalt paremale poole: Liisu — pr. Kuuskmann; Jaan — hra Lauter; Anu — prl. Peetson; Ants — hra Liiger; Liisi — pr. Martinson; Toomas — hra Hansen; Madis — hra Jõgi. Pilt III vaatusest. Toomas kuulutab: „Üks laps on meile sündinud!“

valge jänes. Sel viisil pääsevad need loomad oma vaenlaste eest. Ja vaadake, ka mind ajab vahetpidamata taga keegi vaenlane, ent nõrk, nagu ma olen, ei suuda ma end tema eest kaitsta muidu, kui loomade kombel mimicry abil. Tahtejõu ja hirmu mõjul võin ennast muuta vahelduvaks ümbruseks, võin sellesse kaduda. Esimest korda juhtus see minuga aastate eest. Olin kakskümmendviis aastat vana ja naiste meelest nägus. Üks neist, ta oli abielus, ütles seda mulle ja meil tekkisid suhted. Ühel ööl olin oma armukese juures. Ta abikaas olevat ära reisinud, ütles ta. Me olime alasti nagu jumalad, kui üks pärani lendas ja abikaas, revolver käes, tuppa sööstis. Mina ehmusin kirjeldamatult. Arg, nagu olin ja veelgi olen, tajusin ma ainult üht mõtet: kaduda. Surusin end seinale ligi, tahtsin sellega ühte liituda. Ja ennenägematu sai sündimuseks. Muutusin seinapaberiga ühte värvi, mu liikmed vajusid lamedaks ja ma olin seinaga täiesti üks, keegi ei seletanud mind enam. Abikaas mässas tuba mööda ümber. Sisse astudes oli ta mind näinud, ja põgenemiseks polnud mul ühtki võimalust. Ta märatses kui narr; siis pöördus tema viha naise vastu, kellele ta metslase kombel kõik revolveri kuus kuuli kehasse saatis. Meeleheitvalt kisendades sööstis ta minema. Loomusunnil muutus minu keha vormi kui ka värvi poolest jälle endiseks. Riie-tusin ja põgenesin enne kui keegi jõudis tulla... See väärtuslik mimicry omadus on sestpeale mulle jäänud. Ent abikaasal pole muud meele kui minu surm. Sest ajast on ta mul igalpool kannul. Siin, Pariisis, arvasin end olevat julge tema eest. Aga ma nägin teda vähe aega enne teie tulekut. Ja kadusin hirmu pärast seinale sisse. Ta läks minust mööda, vaatas uudishimulikult havelokki ja tuhvleid, mis le-

basid mahajäetult kõnniteel. Te mõistate nüüd, miks ma nii lihtsalt riietun. T isiti riides olles poleks mul võimalik seda ümbrusega ühtelii-tumise omadust nii kiirelt ja lihtsalt taevitada. Ma pean oskama ruttu riidest vabaneeda.“

Soovisin Subrac'ile õnne niisuguse omaduse puhul ja selle peale lahkusime teineteisest.

Mõni päev hiljem tormas ta minu juure päris nagu meelest ära. „Mees, see mu vaenlane, ajab mind kõikjal taga. Tänu minu iseäralikule omadusele olen kolm korda peale toda viimast tema käest pääsnud, aga mul on hirm, mul on kole hirm.“ Ta oli jäänud nähtavalt kõhnaks ja ma soovitasin temale maale sõita. „Tulge kaasa, armas sõber, mul on kirjeldamatu hirm,“ ütles ta.

Uulitsal minu kõrval käies oli Subrac suures ärevuses ja vaatas ühtelugu ringi. Korraga karjatas ta ja pistis jooksu kui nool, ikka otsesihis. Haveloki ja tuhvleid oli ta enesest heitnud. Keegi mees tuli jõustes minu järel, ma püüdsin teda kinni pidada. Ta tõukas mu kõrvale. Käes oli tal revolver ja ta sihtis sellega põgeneja pihta. Subrac jooksis nüüd mingi kasarmu müüri ääres ja äkki oli ta nagu nõiduse väel müüri sisse kadunud. Revolvri-ga mees jäi hämmastunult seisma. Siis tungis vi-hane hüüd ta suust; ta laskis oma revolveri-kuulid selle koha pihta seinas, kuhu oli kadu-nud Subrac. Ja jooksis siis minema. Inimesed tulid ligi. Politseinikud. Hüüdsin oma sõpra. Ta ei vastanud. Kobasin käega mööda kivimüüri. See oli alles niiske ja ma tegin kindlaks, et kaks kuuli olid tabanud kohta, kus võis asuda inimese süda, kuna kolmas oli pu-rustanud müüri sealt, kus üsna nõrgalt võisin tunda midagi, mis oleks nagu olnud inimese nägu.

Tõlkinud J. M.

MÕNDASUGUST.

Kui ühel sõnal mitu tähendust.

Kaks India anekdooti.

India Dshaina munk Hemavidshaja jutustab kaks järgmist anekdooti Gudsharati murrakust.

Keegi metsmees tuli jahilt väsinult koju. Oli õõ. Seal palus teda üks tema kolmest naisest: „laula mulle!“ Teine palus: „mul on hirmus nälg, isand. Too mulle värsket liha, sest mul on selle järele suur isu!“ Kolmas palus külma vett. Mees vastas kõigile korraga gudsharati-keelse ütelsega: sarô natthi. Natthi tähendab: ei ole (käepärast), sarô — hää, nool ja järv. Seega tähendab tema ütelus ühtlasi: „mul ei ole häält“, „mul ei ole noolt“ ja „lähedal ei ole järve“.

Ühel karjasel oli 15 naist. Nad viisid talle karja juure sööki. Toodud aineid süües pani karjane igale oma naisele küsimise ette. Ta küsis järjekorras:

esimeselt — mispäraselt valmistasite täna niipalju riisipudingit?

teiselt — millest tuleb, et võipiim täna hästi ei maitse?

kolmandalt — kas meie vurrudega naabrina on kodus?

neljandalt — kuidas su tervis täna on?

viendalt — mispäraselt ei raibunud sa täna kõrvitsat enne keetmist peenikeseks?

kuuendalt — mispäraselt jooksis emane koer jälle ära?

seitsmendalt — kas pühvlilehm on jälle tiine?

kaheksandalt — kas käimine sind täna väga väsitas?

üheksandalt — kas võorastemajas on täna midagi söögipoolist?

kümnendalt — miks on täna veevool nii suur?

ühetekümnendalt — kas sa oled täna oma juukseid sugenud?

kaheteistkümnendalt — kas sa riputasid oma kõrvarõngad kõrvadesse

kolmeteistkümnendalt — oled sa järele kuulunud, kus juukselõikaja elab?

neljateistkümnendalt — korjake need viljad ära! viieteistkümnendalt — lugesid sa sikud üle?

Kuna aga teised naised vanemast naisest iseäranis lugu pidasid, üttsid nad viisakuse pärast vastuse andmise kõigi küünte peale tema hooleks. See vastas ka kõige 15 küsimise peale korruga järgmise kahe sõnaga: „Päli natthi“.

Sõna päli on nimelt 15 järgmist tähendust: 1. õõnsusmõõt, 2. teatud taimede lehtedest valmistatav loomatoit, 3. vurrudega naisterahvas, 4. palavikuhoog, 5. nuga, 6. üleskasvatatud, 7. otsimisaeg sarvloomade juures, 8. jalakäija (naine), 9. võõrastemajas valmistatud söök, 10. tamm (kaitsevall), 11. täi, 12. kõrvaleht, 13. märk, silt (juukselõikaja elumajal), 14. põll ja 15. piir.

Sõna natthi tähendab: ei ole.

Sellega on sõnadel päli natthi järgmised tähendused eelpool esitatud küsimuste peale nende järjekorras:

1. meil ei ole õõnsusmõõtu.
 2. meil ei ole kohast loomatoitu.
 3. ta ei ole sugugi vurrudega.
 4. mul ei ole palavikuhoogu.
 5. mul ei ole nuga.
 6. meie ei ole teda kasvatanud.
 7. seks ei ole praegu aeg.
 8. ma ei ole jala käinud.
 9. seal ei ole midagi süüa.
 10. sest, et siin ühtki tammi ei ole.
 11. mul ei ole täie (minu juuksed on korras).
 12. mul ei ole kõrvalehti.
 13. tal ei ole ühtki silti maja küljes (ja sellepärast ei läinud mul korda tema elukohta teada saada).
 14. mul ei ole põlle.
 15. nende arv on piirita.
- Üteluse: päli natthi tähendused on seega otsekohesed.

Uudised raadiotehnikas.

Kiirelt möödusid ajad, mil raadiotelegraaf ja raadiotelefon millegi haruldaselt keerulise asja sünonüümiks olid ja täitsa kättesaamatud tarvitamiseks harilikule surelikule. Praegu suureneb päevpäevalt raadiotelegraafi, eriti aga raadiotelefoni tarvitusele võtmise piirkond.

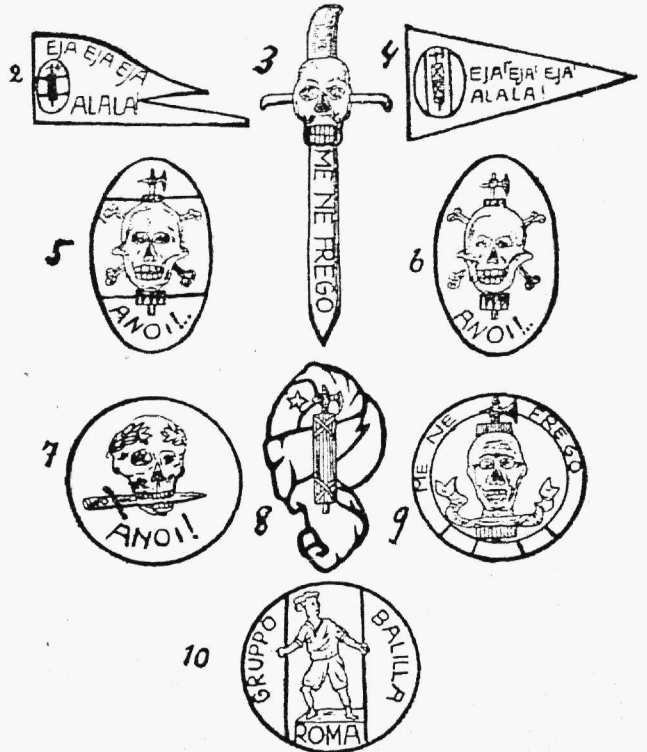
Rääkimata sõja- ja mere- ning õhusõiduasjandusest, kus raadiotehnikal teatavasti määratu suur tähtsus kõige kindlamana ühendusabinõuna, võitis praegusaja igapäises elus raadiotelefon endale kindla koha. Raadiotelefoni ja -telegraafi tarvitatakse väga suurel määral ja alal: Põhja-Ameerika linnades on kordnikud tänavatel varustatud väikeste raadiotelefoni-jaamadega, mida nad rutuliseks abi kohalekutsumiseks tarvitavad õnnetutel juhtumistel tänaval — nagu tulekahjukordadel, samuti kurjategijate tabamisel, kontroleerides automobiilide liikumiskiirust jne. Praegu tarvitatakse väga laialdaselt väheldasi, koduseid valjuultraääkivaid raadiotelefoni vastuvõtte-aparaate, mis lubavad kodus, linnas kui ka maal ooperit, kontserti ehk mõne riigitegelase kõnet kuulata mitmed sajad verstad kuulajast eemal. Ameerika kiirrongides on seesugused aparadid, ja need aitavad sõitjatel teigavust võita meeldivalt ning kultuursetl. Raadiotelefon võimaldab ka igapäev oma kella seada astronoomilise täpse kella järele, sest suured raadiojaamad teatavad igapäev teatud ajal kogu ilmale kellaega. Raadiotelefoni kaudu saab vastu võtta ka raadiotelegramme.

Antennita vastuvõtetejaam autos.

Põhja-Ameerika Ühisriikides on paljud mootoriga sõiduriistad varustatud vastuvõtetejaamadega, mille antennid annavad autole inetu välimuse ja takistavad

tema sõidukiirust. Nüüd anti patent Ameerika inseneer Archibald Montgomery leidusele, mis kaotab kõik senised antennid. Leidja kasutab mootori tarvitatud gaasi elektrilainete vastuvõtjana. Kogu väljatõuget juhtiv osa isoleeritakse sellel otstarbel elektriliselt, ja toru juhitakse mööda sõiduriista tagapoolt. Tarvitatud gaas võtab vastu veeauru sisaldavuse tõttu traadita laineid sama hästi kui traatantenn, ta on ka täiesti sünnis saatmiseks. Senised katsed näitavad, et kauguse ulatavus märksa suureneb senise antenni asemel väljatõugatava gaasi tarvitamisega.

H. L.

Fascistide märgid.

1) „Cerco un comunista“ — Otsin kommunisti. 2,4) „Eja. Eja. Eja. Alala“ — Fascistide sõjapäev. 5,6,7) „Anoi — Meie järele“. 8,9) „Me ne frego“ — Jäme Itaalia lause mille tähendus umbes „ma sülitän“. See „me ne frego“ on fascistide hüüdsõnaks, on nagu nende „elufilosoofia“ väljenduseks. Fascistid kiitlevad väga kõige peale „sülitamisega“, oma ilmavaatega, mis ei tunnusta mingid kindlaid „programme“. „Me ne frego“ esineb kõigis fascistlike väljandeis, kõigis nende lauludes, nagu näiteks järgmine: „Sülitän, sülitän surmale, sülitän Bombacci, sülitän tuleviku päikesele. Bombacci, nagu teada, on üks Itaalia kommunistliku erakonna liideritest, „tuleviku päikesega“ osutatakse tööliste hümni, kus lauldakse „tuleviku päikesel kiirtest, mis meie lippudel säravas. 10) „Gruppo Balilla Roma“. — „Balilla grupp. Room.“ Balilla on poisikese nimi, kes vabastussõja ajal Geenuas Austria sõjaväkke kiviga viskas. Märgil on kujutatud poisike — „kangelane“.

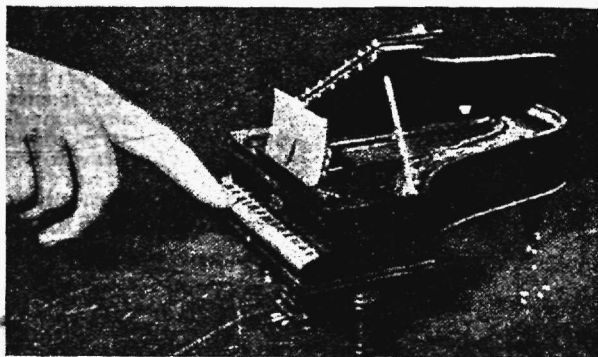
„Vaimudelugu“ Kremlis.

„Isvestija“ teatel on Moskvas hiljuti kõmu teinud kummuline sündmus Kremli koridorides. Kreml, mis varjab nõukoguderiigi juhtivaid jõude, on mõistagi valju

sõjaväelise kaitse all. Koridorides valvavad ööd ja päevad vahisõdurid, kellest ükski võõras nägematult mööda ei või pääseda. Korrage leiti ühel päeval Kremli koridoris sõduri surnukeha pussiga rinnas. Juhtumine sünnitas palju ärevust, seda enam, et ükski uurimine mõistatust kuidagi viisi lahendada ei suutnud. Siis korrage võttis asjakäik iseäralise laadi. Järgmisel päeval kuuldi samast koridorist läbilõikavaid appihüüdeid. Hädakohale ruttajad leidsid seal vahisõduri meelemõistuse ta maas lamamas. Märkele tulles jutustas too imestamisväärse loo. Keskööajal oma üksikut vahikäiku tehes märganud ta korrage koridori lõpul vana-mehe kaju. Sõdur nägi teda täiesti selgesti, kuna läbi akna elektrilambi kiired temale langesid. Vanamehel oli verine nägu. Käes hoidis ta pikka keppi, mis terava haagiga lõppes. Tasa liikus ta väriseva sõduri poole, kes tema kohe ära tundis, sest ta sarnanes täiesti pildile Ivan Hirmsast.

Võõras tõstis kepi ja hüüdis valju häälega: „Teie olete Venemaa ära annud ja müünud, olete tema hukutanud ja seepärast hukute ka teie.“ Siis tegi ta liigutuse, nagu tahaks sõdurile oma keppiga rindu torgata. Oma ahastuses kisendas sõdur valjusti ning langes mee-

Klaver-liliput.

Londonis on hiljuti pisitilluke klaver valmis saanud, mille sarnast seni veel kusagil nähtud pole. Selle väikese mänguriista mõõdetest võib kujutlust saada, kui ta suurust võrrelda temal mängiva pianisti käega. Klaver on kõigi uuemate nõuete kohaselt ehitatud ja temal võib mängida, nagu igal harilikulgi klaveril, kusjuures aga mängimise soodustamiseks sõrmeotstele iseäralised „sõrmikud“ asetatakse, nagu neid mõnedel keelpillidel mängimisel tarvitatakse.

lemärkusetult maha. Võõras aga oli jäljetult kadunud. Valitsusvõimud arvavad, et keegi kontrevolutsionäärest Ivan Hirmsa maskis ööajal Kremli ringi käib ja vahisõdurid tapab ning hirmutab. On käsk antud valvet kõvendada, ja kui vana tsaarivaim jälle peaks ilmuma, siis viivitamata tema peale lasta. Kuid, nagu kuulda, tõrkuvat punased sõdurid Kremli koridorides valvamast, mispärast sinna tšheka agente appi pidi palutama.

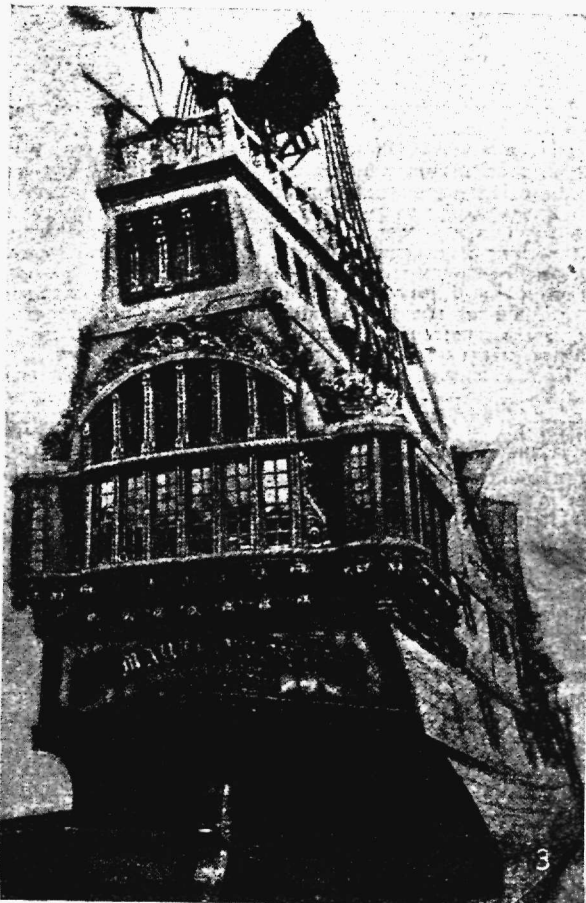
Evangeelium keelu all.

Nõukogude Vene poliitilise keskorganisaatsiooni juht Krupskaja, Lenini naine, on hiljuti, nagu mõned Prantsuse lehed teatavad, raamatukogude juhatustele ringkirja avaldanud, mille järele rahvaraamatukogudes ainult sarnaseid raamatuid ja dokumente tohib olla, mis

kommunistliikudele huvidele kuidagi vastu ei käi, kusjuures ringkirjas pikk nimestik leidub tõist, mis otsekohe keelu alla kuuluvad. Esimeses järjekorras on sarnaseina nimetatud evangeeliumi, koraani ja talmud'i. Samuti pole armu leidnud ka mõtteteadlased: Plato, Descartes, Schopenhauer, Spencer, Nietzsche on keelatud ja isegi nende elulood, mis annaksid kujutluse nende vaimlisest arenemiskäigust. Samuti on keelatud Carlyle, Solovjev, Kropotkin, Octave Mirbeau ja suurem osa Tolstoi tõist.

Kõik need raamatud, mis keelunimekirjas seisavad, on kästetud otsekohe hävitada.

Uus rekord kinopildi alal.

Üks Ameerika firmadest on uue rekordi võtnud, nimelt Põhja-Ameerika Ühisriikide tekkimisluu käsitava sündmustiku kinopildistamisel, missuguseks otstarbeks on ehitatud laeva, mis ajaloolist „Mayflower'i“ kujutama peab, laeva, millel Inglismaalt lahkunud puritaanlased Ameerika purjetasid. Laeva on ajalool. „Mayflower'ile“ täpselt sarnastada püütud; ta ehitamine läks 60.000 shillingit maksma. Laev asetati hiiglasuure betoonist veebasseini, milles isesugused masinad ookeanilaineid sünnitasid.

Pildistamisel uhuti ülalt laevalaele veevalinguid ja sellekohased masinad paiskasid näitlejaile tuult, vee- ja piske ning rahet.

N A L I.] []

Kaks soovi.

(„Megg. Blätter“)

Kaotus.

„Kui mul nüüd püss oleks ja kui ma trehvata oskaksin!“

Eksitus. „Millal õieti õppisite oma abikaasat tundma?“

„Ei iialgi, muidu poleks ma teda ju sugugi kosinud!“

„Igal asjal on kaks külge,“ kõneles tark.

„Muidugi,“ vastas narr, „kärbsepaberil on ka kaks külge, kuid kärbsele tähendab see väga palju, kumma külje ta valib.“

„Teie olete vist midagi ära kaotanud?“
„Jah, ma kaotasin oma tasakaalu.“

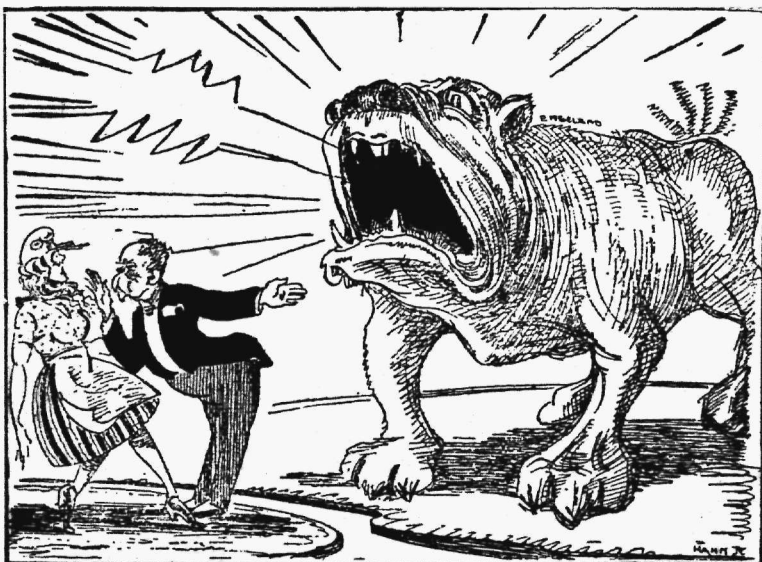
Tsirkuses astub osav nugadepilduja üles. Tema kaaslane asetab enda märgilaua ette ja paremale ning pahemale temast lendavad vaevalt juuksekarva kaugusel noad. Hinge kinni pidades vaatab rahvas koledat mängu ärevalt pealt. Korraga kõlab üle kogu tsirkuse pettunud lapsehääli: „Ah, ema, ta ei taba teda ju kordagi!“

Briti lõvi.

(De Notenkraker, Amsterdam)

Itaalia ja Hispaania diktaatorid koerakutsikatega.

Amsterdam mer.

Prantsuse peaminister Poincaré (pärast üht kõnet Inglise parlamendis): „Meil ei maksa karta: ega see koer hammusta, kes kõvasti haugub.“

Mussolini kutsika nimi „Viktor“ ja kindral Primo de Rivera kutsika nimi „Alfons.“

Kokkukõla. Naise advokaat: „Abielumees on järsk, jäme ja kiusakas inimene!“

Mehe advokaat: „Tema naine on rumal, jonnakas ja väljakannatamatu isik...“

Kohtunik: „Lubage, mu herrad, kuis tulete siis oletusele, et need iseloomud üksteisega sugugi ei sobi?“

*

Vene kõrgemas seltskonnas oli daamidel kord viisiks võimalikult sügavaid kleidi-väljalõikeid kanda. Ühele pealinna preestrist ei meeldinud see sugugi ja kirikus ütles ta oma jultuses muuseas, et säärased naised, kes nii sügavais väljalõikeis käivad, polevat väärt, et nende peale sülitataks. Kuna kirikus aga ka paar keisrikoja daami juhtus olema, käis preestri käsi mõistagi halvasti, ning et ta veelgi halvemini ei käiks, oli preester sunnitud järgmisel pühapäeval kogu kirikurahva ees oma eelmises jultuses öeldud sõnad tagasi võtma, mida ta ka tegi. Ta ütles: „Võtan oma läinud pühapäeval öeldud sõnad tagasi ja ütlen, et säärased naised, kes liig suuri kleidiväljalõikeid kannavad, on küll väärt, et nende peale sülitataks.“

MALE.

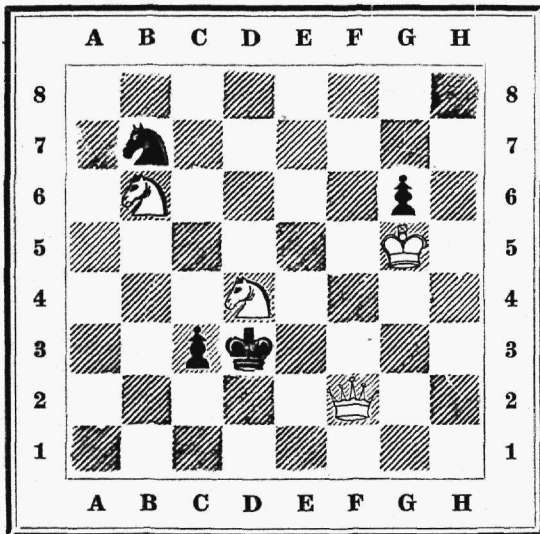
Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne Nr. 3.

Kokku seadnud V. Reichert.

(III auhind „Heilbronner Anzeiger“i turniiril.)

Mustad.

Valged.

Valged: Kg 5, Lf 2, Rb 6 d 4.

Mustad: Kd 3, Rb 7, Sc 3 ja g 6.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Peale nr. 52 tähendatud herrade on veel Martin Villemson (Pärnust) ülesande nr. 2 jaoks õige lahenduse saanud.

„Ao“ nr. 48 äratrükitud partii sai turniiril Tallinna malemeistri nime peale selle turniiri jaoks määratud iluduse eriauhinna.

Toimetusele saadetud raamatud.

Urikivi. Noorsoo kirjanduse, kunsti ja seltsielu aeg-kiri. Nr. 3/4 detsember 1923. Hind 40 m.

Eesti Spordileht. Jõulualbum. Nr. 20—22. 1923.

Vastutav toimetaja Ed. Hubel.

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Karvanaha-, kübara- ja mütsikauplus.

Asut. 1898. a. Omanik eestlane.

Nr. 6. V. Karja t. Nr. 6.
Tallinnas.

P. Michelson.

Foto K. Akel & Ko.

Endine A. Reisberg.

Rataskaevu tän. 2. Telef. 17-64.

Valmistab maitserikkalt ja meeldivalt:

Portreesid — postkaartest kuni kõige moodsamate tööstusviisideni.

Suurendusi — elusuuruseni.

Grupid — kuni 120 inimeseni.

Ateljee on kõige suurem Eestis, kõige täielikumalt tehniliselt varustatud, mis võimaldab lastest momenteid võtteid.

Ruumid avarad ja eraldi riietustuba tarvitada.

Pildistus väljaspool ateljeed sündmustest, ehitustest, vabrikutest ja tööstustest, spordist ning surnutest.

Kunstvalguseks oma lambid kuni 6000 küünlani.

!! Hinnad väga mõõdukad !!

Sellela teatan, et minu juhatusel **naisteriiete akadeemilised päevased ja õhtused juurelõikuse kursused** algavad kiires korras kõige lähemal ajal.

Kursustele vastuvõtmine igal äripäeval kella 8—2 päeval ja kella 6—8 õhtul.

Kaasani tän. nr. 4, krt. 3.

Austusega

Pr. Kuudeviita

juurelõikuse juhataja.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse

kirjastusel ilmunud raamatute

nimekiri.

Jaunart Jauram. Lasteraamat. K. A. Hindrey. Hind 70 mrk.

Jaunart Jaurami jõngermannid. Lasteraamat. K. A. Hindrey. Hind 65 mrk.

Jõngermannide jandid. Lasteraamat. K. A. Hindrey. Hind 60 mrk.

Minu kodust. Lasteraamat. J. Lattik. Hind 130 mrk.

Laste Rõõm. Laste ajakiri. Toimetaja E. Enno. Hind 15 mrk. üksik nr. Aastakäik köidetult 250 mrk.

Füüsika. I, II ja III. jagu. M. Kesküla ja E. Maltenek. Hind I. jagu 300 mrk., II. jagu 180 mrk. ja III. jagu 250 mrk.

Kaubateadus I. A. Aljak. Hind 100 mrk.

Kasvatuse radadel. Kasvatuse õpetus. C. H. Niggol. Hind 630 mrk.

Töökool ja õpekool. Kasvatusteadusline teos. C. H. Niggol. Hind 50 mrk.

Parlament. Riigiteadus. H. v. Gerlach. Hind 35 mrk.

Kuidas kunstlikult nooreks saada. Loodusteaduslised uurimised. Professor Steinach. Hind 30 mrk.

Minu mälestused. Adm. Joh. Pitka memuaarid. Hind 225 mrk.

Sõda Landesvehriga. J. Poopuu. Hind 100 mrk.

Nipet-Näpet. Legendid, anektoodid ja tõsijuhumised. A. Jürgenstein. Hind 50 mrk.

Vähkmann ja Ko. Fõljeton. O. Luts. Hind 100 mrk.

Tiibuse Jaak Tiibuse kirjavahetus. Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. Hind 60 mrk.

Tiibuse Mari ajalikud laulud. Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. Hind 35 mrk.

Au langenuile. Luuletused vabadussõja kangelastele. A. Kallas. Hind 200 mrk.

Saatuse tujud. Jutud Vene-Austria võitlustest Karpaatides. J. Mändmets. Hind 130 mrk.

Punased lõunast. F. Grass. Hind 60 mrk.

Frithjof. Norra rahvaeepos. Ümber jutustanud P. Grünfeldt. Hind 75 mrk.

Meie jõumajanduse sihtjooned tulevikus. Prof. A. Kink. Hind 40 mrk.

Täielik malemängu õpetus. A. Burmeister. Hind 135 mrk.

Poiss ja liblikas. Novellid. A. H. Tammsaare. Hind 100 mrk.

Kolm muinasjuttu lastele. Z. Topelius. Soome keelest M. Nurmik. Hind 50 mrk.

Mida võiks igatüks suguhaigustest teada. Dr. H. Rütman. Hind 75 mrk.

Pärisosa. Luuletused. M. Under. Hind 85 mrk.

Käskivi. Novellid. A. Adson. Hind 85 mrk.

Eestlaste sugu. M. J. Eisen. Hind 200 mrk.

Kaubateadus 2. A. Aljak. Hind 160 mrk.

Immensee. Saksa kirjandus Eesti koolidele. Th. Störm. Hind 60 mrk.

Kadunud mees. Ülipõnev jutustus. C. Bridges. Hind 160 mrk.

Pealadus :

Mooses ja prohvetid. Usuteadusline töö. Ed. Tennmann. Hind 200 mrk.

Laenatud naine. Jutustus Ameerika miljonääride elust. O. Höcker. Hind 50 m.

Keedu ja majapidamise juht. A. Tammebaum. Hind 140 mrk.

Marsi elanikud. Humoreskid. Tõnu Tõres. Hind 25 mrk.

Riigielu põhijooned. G. Laurentius. Hind 100 mrk.

Individualism. G. Laurentius. Hind 65 mrk.

Kõlbluse jumal. Näidend. K. Laurberg. Hind 40 mrk.

Pealadus T. E. K.-Ü. „Päevalehe“ raamatu- ja kirjutusmaterjaalikaupluses Jaani t. nr. 6, Krediit Panga majas, ja kõigis „Päevalehe“ abitalitustes.

Saadaval kõigis paremates raamatukauplustes.

Ainukene korralikult iga nädal ilmuv rahvalik-teaduslik
ja ilukirjandusline pildiajakiri

A G U

Tellimine 1924. a. peale

Ühe aastaga on ajakiri „AGU“ nii lahkelt vastuvõttu leidnud ja nii rohkesti lugejaid võitnud, et väljaandja osa-ühisus ja toimekus endid kohustatud tunnevad olevat eeloleval aastal veel suurema hoolega ajakirja huvitavuse ja sisu väärtuse tõstmise eest hoolitsema.

„AGU“ on esimesel aastal oma kaastöolisteks võitnud suurema hulga tähtsamatest Eesti kirjanikkudest ja nooremaid ning vanemaid teadlasi. See on vaimliseks kindlustuseks ajakirja „A“ väärtuse, mitmekesisuse ja huvitavuse tõstmisel. See võimaldab meile ülesande eduka täitmise: kirjandust, teadust ja kunsti rahvalikult kujul rahva sekka laiali kanda.

„AGU“ toob 1924. a. iga numbriga värvitrukupildi Eesti või väljamaa tähtsamate kunstnikkude maalist. Kuna kunstnikkude pildid muidu kümned või sajad tuhandet maksavad, nende reproduktioonid aga eraldi ostes sajad margad, saavad „A“ lugejad neid ilma hinnata ja võivad nendega oma kodu kaunistada.

Peale selle toob „A“ iga number hulga pilte kõigist tähtsamatest sündmustest. Iseäranis tahame eeloleval aastal sündmustest ja tegelastest Eestis pilte tuua.

Igas numbris paar **naljapilti**.
Igas numbris toob „AGU“ ühe või kaks lühemat **huvitavat juttu**, algupärast või tõlget.

Igas numbris mitu **rahvalik-teaduslist** arusaadavalt ja huvitavalt kirjutatud **lugemist**, mille juures seletavad pildid.

Igas numbris „**Mõndasugust**“, mille alla koondatud huvitavad uudised kõigilt teaduse-aladelt ja igasugu huvitavad lühemad palad, mida keegi lugemata ei jäta.

Valitud **nali** ja **naljapildid** Euroopa parematest naljalehtedest.

Igas n-ris **male-osakond**.

Uuest aastast algas „**AOS**“ haruldaselt põnev romaan

„VIIMNE PÄEV“.

Suured katastroofid (sõjad, maavärisemised, revolutsioonid j. m.) on juba ligi kümme aastat rahvaid põnevuses hoidnud ja ennustused ilma lõpu kohta lähevad ikka sagedamaks. Kuidas maailm hukka läheb ja misugune meeoleolu inimkonda ja üksikuid inimesi viimse päeva eel valdab, seda kirjeldatakse nimetatud romaanis haruldase tõsiduse, elavuse ja põnevusega.

„A O“ tellimise hind:

ühes kuus	120 mk.
kahes „	240 „
kolmes „	360 „
kuues „	720 „
Üksik number	30 „

Tellimisi võtab vastu „Päevalehe“ kontor, Tallinn, Pikk t. 2. Peale selle võib „AGU“ tellida raamatukaupluste ja kõigi vabariigi postkontorite kaudu.

Kirjade aadr.: Tallinn „Agu“.

Väljaandja:

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus („Päevaleht“)